

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

**DĚJINY ZÁKLADNÍCH ŠKOL V KUNOVICÍCH
VE 20. STOLETÍ**

Bakalářská diplomová práce

Dominik Bistrý

Vedoucí práce: Mgr. Ema Šimková, Ph.D.

Olomouc

2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji na svou čest, že jsem svou bakalářskou diplomovou práci na téma *Dějiny základních škol v Kunovicích ve 20. století* vypracoval samostatně pod vedením své vedoucí bakalářské práce dr. Šimkové a s použitím odborné literatury, pramenů a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce.

V Olomouci 20. 8. 2019

Dominik Bistrý

Touto cestou bych velmi rád poděkoval *Mgr. Emě Šimkové, Ph.D.* nejen za odborné vedení mé práce a podnětné rady, ale i pochopení a vřelý přístup, za což jsem jí vděčen a velmi si toho vážím. Dále děkuji vedení I. ZŠ Kunovice Červená cesta, především paní zástupkyni *Ing. Andree Hanáčkové*. Mé díky patří také pracovnícím Státního okresního archivu v Uherském Hradišti.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Literatura a prameny	8
2.1	Literatura	8
2.2	Prameny	14
3	Město Kunovice.....	18
4	Školy v Kunovicích do počátku 20. století.....	22
5	Školy v Kunovicích v letech 1909–1937.....	29
6	Školy v Kunovicích v letech 1938–1947.....	35
7	Školy v Kunovicích v letech 1948–1993.....	39
8	Závěr	46
9	Seznam použitých zdrojů.....	50
9.1	Prameny	50
9.1.1	Prameny archivní	50
9.1.2	Prameny tištěné	50
9.1	Literatura	52
10	Resumé.....	56
11	Seznam příloh.....	57
12	Přílohy	I

1 Úvod

Práce si klade za cíl doplnit další kapitolu do již poměrně obsáhle rozpracované mozaiky dějin Kunovic. Navíc práce by mohla přispět k aktuální diskuzi v Kunovicích, jelikož mottem města právě v letošním roce (myšleno školním – 2018/2019) je „Kunovice učí.“¹ V práci chci objasnit a přehledně představit, jak fungovalo základní školství v Kunovicích a jak se formovalo v průběhu 20. století až do dnešní podoby. Doba, kterou zde míním 20. stoletím, spíše koresponduje s Hobsbawnovou definicí *krátkého 20. století*, ačkoliv jeho milníky jsou na výsost globální a politické, kdežto mé lokální a monotematické. Jako začátek sledované doby jsem zvolil zřízení měšťanské školy v roce 1909 a reorganizaci dosavadních škol, které vnímám jako přerod ze školství 19. století na školství moderního typu. Poslední milník se týká rozdělení školy na dvě samostatné základní školy, tentokrát se jedná o rok 1993, kdy došlo také k postavení nové školní budovy, což je stav, který v Kunovicích platí dodnes. Hlavní těžiště práce bude v letech 1909 až 1960. V pozdějších letech již nebyly žádné větší změny u školy až do výše zmíněného roku 1993.

Pojem základní škola však nebyl po celou sledovanou dobu jednoznačný. V této práci pojem základní škola rozumím jako *veřejnou instituci, jejíž primárním účelem je vzdělávání dětí ve věkovém rozmezí přibližně od 6 do 15 let*. Moderní klasifikací OSN – ISCED (International Standard Classification of Education) se jedná o stupně 1 a 2, tedy vzdělání primární a nižší sekundární. V první polovině minulého století byly školy rozlišovány na obecné (později národní) a měšťanské (i občanské a později

¹ STRAŠÁKOVÁ Olga: „Kunovice učí“ – motto letošního roku. Dostupné z <http://www.mesto-kunovice.cz/kunovice-uci-motto-letosniho-roku/> [Cit. 28.10. 2018]

střední), které jsou dnes víceméně ekvivalentem I. a II. stupně základních škol, jenže dříve byly vedeny obě jako samostatné školy. Navíc by mohlo dojít ke zmatení, jelikož pojem střední škola v roce 1949 neoznačoval střední školu, jak ji rozumíme dnes.² Ve sledovaném období sloužilo k výuce několik školních budov. Pro ujasnění, kde byly a jak byly v průběhu času označovány – viz příloha č. 1.

Čtenáře se v práci pokusím seznámit s dosavadním stavem bádání o školách v Kunovicích. Po prostudování relevantních fondů v archivu a na jejich základě se pokusím sestavit organizační obraz o vývoji škol. Ačkoliv hlavní milníky, kterými jsem práci časově vymezil, nejsou politické, členění vlastní práce již takové bude. Jednotlivá období politického vývoje dnešní ČR totiž měla na školy samotné

² Hasnerův školský zákon z roku 1869 nahradil názvy *triviální, hlavní a normální* a nově rozlišoval školu *obecnou a měšťanskou*. Zároveň nahradil šestiletou povinnou školní docházku osmiletou. Vydání Malého školského zákona roku 1922 redefinovalo názvy škol jako *obecná a občanská* (byť se stále hojně používalo *měšťanská*), které tvořily spolu *školu národní*. Problematika tématu v období druhé světové války bude podrobněji vysvětlena v dané kapitole – viz kapitola č. 6. Tady stačí zmínit, že školu měšťanskou nahradila *škola hlavní*. Další změna přišla se Zákonem o jednotné škole z roku 1948, který hovoří o devítileté povinné školní docházce na *národní škole* (pět postupných ročníků) a *škole střední* (čtyři postupné ročníky). Školský zákon z roku 1953 znovu zavádí osmiletou povinnou školní docházku na *osmileté střední škole* (příp. *jedenáctileté*). Devítiletá povinná školní docházka je obnovena školským zákonem z roku 1960, který výslovně hovoří o *základní devítileté škole* (často psaná zkratkou ZDŠ). Další zákony z let 1978 a 1984 mění *základní školy* na osmileté, ale povinnou školní docházku zvyšují na desetiletou. Novela z roku 1990 zase víceméně vrací stav tak, jak jej definuje školský zákon z roku 1960.

Podobně pro člověka, který byl v čele školy se v průběhu věků užívalo různých pojmenování jako *správce školy, řídící učitel, nadučitel* či *ředitel*.

Viz Zákon č. 62/1869 ř. z., o pravidlech vyučování na školách obecných.

Zákon č. 226/1922 Sb., jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských (tzv. Malý školský zákon).

Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství.

Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů.

Zákon č. 186/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělání.

Zákon č. 63/1978 Sb., o opatřeních v soustavě základních a středních škol.

Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol.

Zákon č. 171/1990 Sb., o soustavě základních a středních škol.

RÝDL, Karel: *K vývoji správy a řízení školství v českých zemích I. (1774–1989)*. Pardubice 2010. (dále jen *K vývoji správy a řízení školství*).

KOPÁČ, Jaroslav: *Dějiny české školy a pedagogiky v letech 1867-1914*. Brno 1968.

KOPÁČ, Jaroslav: *Dějiny školství a pedagogiky v Československu*. Brno 1971.

MORKES, František: *Devětkrát o českém školství*. Praha 2004.

nepochybně velký vliv v rovině ideologické, legislativní i dalších. Vlastní text práce předchází dvě specifické kapitoly. První pojednává o literatuře a pramenech k tématu, zatímco druhá přiblíží přímo město Kunovice a jeho historii.

2 Literatura a prameny

2.1 Literatura

Prvním pokusem o systematické a komplexní podání dějin Kunovic v jedné knize a její přiblížení veřejnosti byla kniha z pera *Františka Fojty* (toho času ředitel místní školy) a *Františka Kvapila* (t. č. kronikář obce) v roce 1952, kdy vydali menší (52 stran) knihu *Dějiny městečka Kunovic*. Jak napovídá podtitul – *Od dávných dob k Bílé Hoře* – jednalo se pouze o zpracování části dějin a pravděpodobně se počítalo s dalším dílem, který však již nevyšel.³ Ač jistě ve své době obohacující, stále to nebylo dílo komplexních dějin od profesionálních historiků. Autoři se zmiňují, že z velké části vychází z práce *prof. Ladislava Hosáka* z roku 1932,⁴ který zpracoval dějiny Kunovic pro kroniku města. Sice se kronika města nedochovala (vedena od roku 1921 učitelem P. Cigánkem a od r. 1928 F. Kvapilem;⁵ podle archivní pomůcky k fondu MNV Kunovice byla vedena až do roku 1948 a zničena během divokého stěhování archiválií do Uherského Hradiště při sloučení měst), rukopis práce *prof. Hosáka* k dějinám Kunovic se naštěstí dochoval v Státní okresní archiv Uherské Hradiště.^{6,7} Je ovšem zajímavé, že tato práce, taktéž

³ Druhý díl jsem nikde nedohledal, takže pravděpodobně ani nikdy nevyšel. Ke stejnému závěru došla i knihovnice Slováckého muzea Mgr. Iveta Mátlová, která připravovala bibliografii Kunovic.

⁴ Datum vydání je pouze orientační. V archivní pomůcce je uvedeno „[1948],“ což znamená datum nejisté, takže bych se spíše přiklonil k dataci Fojty a Kvapila. Práci totiž Hosák podepsal jako „Dr. Ladislav Hosák, profesor I. reálného gymnasia v Brně.“ V Brně učil od roku 1930 až do roku 1946, kdy začal působit na obnovené univerzitě v Olomouci, takže pokud by platil rok sepsání 1948, sotva by se podepsal jako učitel na gymnáziu.

⁵ MITÁČEK, Jirí a kol.: *Kunovice I*. Kunovice 2018, s. 173. (dále jen *Kunovice I*.)

⁶ Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Uherské Hradiště (dále jen SOKA UH), fond Místní národní výbor Kunovice, kart. 30, inv. č. 123, *Rukopis L. Hosáka k dějinám obce*.

⁷ U Hosákova rukopisu je přiložen dopis, který je adresován nějakému panu Ančíkovi (příjmení, které je v Kunovicích zastoupeno hojně, ale nedohledal jsem, že by tou dobou byl nějaký Ančík ve významné funkci či jinak významně spojen s obcí) a který obsahuje výpisky z Ottova slovníku naučného u hesel, která se týkají Kunovic – z *Kunovic* a *Kunovice*. Podle instrukcí by měl adresát dát dopis k nahlédnutí Vondráčkovi, čímž byl podle mého názoru míněn tehdejší starosta obce Josef Vondráček (starostou

nazvaná *Dějiny městečka Kunovice*, popisuje také období od nejdávnějších dob až po dobu přibližně okolo třicetileté války a taktéž je označována jako „I. díl.“ Silná inspirace Hosákovým dílem je zjevná, lze však hledat souvislost i mezi absencí druhého dílu tohoto rukopisu a absencí druhého dílu monografie Fojty a Kvapila?

Z tohoto pohledu byla jasným posunem vpřed kniha *Kunovice v proměnách času* z roku 1996 (800. výročí první písemné zmínky o Kunovicích), která byla sepsána kolektivem autorů pod vedením ředitele okresního archivu *Jiřího Čoupka* a která vyšla na popud tehdejšího starosty města a dřívějšího ředitele místní školy *Jiřího Demla*.⁸ Školství je věnováno asi pět stran textu stručného textu ke školám. Jako pramen posloužily z větší části pravděpodobně školní kroniky.⁹ V recenzi na knihu se vyskytuje hned několik výtek, avšak žádná se netýká kapitoly, ve které se hovoří i o školství, ke které se autor recenze nijak více nevyjadřoval, než že se mu líbí její umírněný a vyvážený styl.¹⁰

Nejnovějším počinem v oblasti dějin Kunovic je vydání nové knihy nazvané jednoduše *Kunovice*, která ovšem kvůli své obsáhlosti byla rozdělena na dva svazky.¹¹ První díl se věnuje historicko-geografickým poměrům a druhý kulturně-společenským. Kniha tentokrát vznikala pod vedením *Jiřího Mitáčka*, generálního

1893–1910). Dopis byl napsán ve Vídni v roce 1901. Podpis se mi nepodařilo rozluštit, ale pisatel působí rozporuplným dojmem. V dopise se dopustil vícero hrubých gramatických chyb, ale působí jako v oblasti jako znalý člověk – adresáta odkazuje na další lidi – autory příspěvku apod. Netuším, proč je dopis přiložen k rukopisu, jelikož nenacházím žádné spojení s osobou L. Hosáka či jeho díla.

⁸ ČOUPEK, Jiří – DEML, Jiří – JANČÁŘ, Josef – JILÍK, Jiří – POKLUDA, Zdeněk – RAŠTCOVÁ, Blanka – SNÁŠIL, Robert – ŠTĚRBA, Stanislav – TARCALOVÁ, Ludmila a TĚTHAL, Vladimír.: *Kunovice v proměnách času*. Břeclav 1996.

⁹ *Tamtéž*, s. 141–146.

¹⁰ PAVELČÍK, Jiří: *Kunovice v proměnách času* (recenze). *Vlastivědný věstník moravský*, 49, 1997, s. 228–229.

¹¹ MITÁČEK, Jiří – ČOUPEK, Jiří – ČOUPEK, Lukáš – DEML, Jiří – GALUŠKA, Luděk – GREGOROVÁ, Růžena – HRABEC, Jaroslav – CHRÁSTEK, Tomáš – JILÍK, Jiří – POKLUDA, Zdeněk a ZEMEK, Petr: *Kunovice*. Kunovice 2018.

ředitele Moravského zemského muzea. Kolektiv autorů je obdobný jako u minulé monografie, doplňují jej však nově především jména *doc. Galušky* (archeologie) a *dr. Habartové* (národopis). Školství je zde popsáno v rámci dvou kapitol – časově rozdělené druhou světovou válkou. První část je na pěti stranách oproti minulé knize doplněna o několik dobových fotografií, jinak vlastní text je téměř stejný.¹² Druhá část je více rozpracována než původní část v minulé knize. Přibyly nejen dobové fotografie, ale i odstavce o legislativních změnách ve školství či pobočné (zvláštní) škole.¹³ Za oběma částmi vždy následuje chronologicky řazený seznam ředitelů, který slouží k dobré orientaci ve složitějších obdobích. Autor vychází hlavně ze školní kroniky, ale i díla Františka Fojty – *Kunovské školy dříve a nyní*.¹⁴ Jedná se o stručný (9 stran), silně ideologický, popis vývoje škol v Kunovicích. Věnuje se době od postavení nové školní budovy v roce 1910 do zřízení osmileté střední školy v roce 1953. Značná část textu se věnuje platovým podmínkám učitelů.

Další zajímavý dokument je uchováván na ZŠ Červená cesta. Jedná se o starší (podle poslední datace v textu sepsaný po roce 1976) strojopis o 13 stranách s nadpisem *Vývoj školství v Kunovicích*, avšak bez uvedení autora. Poslední strany vykazují znaky možného pokračování díla, což mne dovedlo k názoru, že může jednat pouze o fragment díla. Navíc se v textu odkazuje na obrazovou přílohu, která však u dokumentu nebyla. Ing. Hanáčková, současná zástupkyně ředitele, poukázala, že by se mohlo jednat o možné dílo regionálního badatele *Stanislava Štěrbý*. Ten byl původně přírodovědec, který se však zabýval také regionální historií a folklórem. Napsal knihy

¹² *Kunovice I*, s. 186–190.

¹³ *Tamtéž*, s. 231–234.

¹⁴ FOJTA, František: *Kunovské školy dříve a nyní*. Kunovice 1954.

o Hodech s právem a Jízdě králů, ale také se mu podařilo prokázat přítomnost keltských run na Králově stolu.¹⁵ Údajně ve škole v Kunovicích již několikrát v minulosti bádá, takže se jeví jako možný autor dokumentu. Autor díla zjevně vychází z týchž pramenů jako tato práce, ale též z vyprávění pamětníků a vlastních vzpomínek. Dalším možným autorem je *František Fojta*, který byl učitelem a ředitelem na škole v Kunovicích, ale i obecním kronikářem – více viz kapitola 2. Fojta zemřel v roce 1978, takže časově by jeho potenciální autorství souhlasilo. V textu autor navíc někdy hovoří o „naší“ škole a zná dokonale místní poměry. Autorem však mohl být i někdo z pozdějších ředitelů či učitelů.

Kunovickému školství ve starší době se mnoho autorů nevěnovalo, ale světlou výjimku tvoří *dr. Milada Wurmová*, někdejší ředitelka Státního oblastního archivu Brno (dnes Moravský zemský archiv v Brně) v letech 1974–1979, která sepsala dva články věnující se tématu školství na Uherskohradištsku. První článek se věnuje obecným školám na Uherskohradištsku v roce 1791,¹⁶ který lze použít jako příklad určitého stavu školství mezi osvíceneckou reformou Marie Terezie (Všeobecný školní řád z roku 1774) a novou konservativní reformou Františka I. (Politické zřízení školské z roku 1805), z nichž každá reflektovala způsob vládnutí daného monarchy. Její druhý článek pak prezentuje problémy ve školství v první polovině 19. století v Hradištském kraji, kde se hodně zabývá otázkou školní docházky.¹⁷

¹⁵ Významná přírodní památka. Megalit v Chříbech, který se poprvé objevuje v pramenech v roce 1228.

¹⁶ WURMOVÁ, Milada: *Obecné školy v Hradištském kraji v roce 1791*. Slovácko, roč. 6, 1960, č. 6, s. 19–24.

¹⁷ WURMOVÁ, Milada: *Obecné školství v Hradištském kraji v 1. pol. 19. století*. Slovácko, roč. 4-5, 1962, č. 6, s. 24–28.

Dalším autorem několika článků k tématu byl *dr. Miroslav Riedl*. Ten se sice primárně soustředil na Uherskobrodsko, ale několik prací věnoval i Uherskohradištsku jako např.: *První české učitelské spolky na Moravě*¹⁸ či *Námezdní práce školních dětí na Moravě v 19. a počátkem 20. století*.¹⁹ Pro mou práci je však zajímavější článek *Školské reformy a stav obecného školství na Moravě koncem 18. a začátkem 19. století, zvláště v tehdejším kraji hradištském*²⁰ (sic), který použiji stejným způsobem jako obdobný článek Wurmové.

Periodika, která využiji bych rozdělil hned zpočátku na odborný recenzovaný časopis *Slovácko*, který vydává od roku 1959 Slovácké muzeum a dobový místní tisk, který však budu užívat jako pramen – viz další podkapitola. Časopis *Slovácko* využiji hlavně jako zdroj odborných článků – viz výše zmínění Reidl a Wurmová. Ohledně tisku tvoří výjimku článek v *Kunovjanu* (vychází od r. 2003), kde se kunovickému školství věnoval jistý *Jan Tomašík*, který zde popisuje dobu přibližně okolo první světové války, a to na základě školních kronik.²¹

Nejaktivnější institucí, která se svými monografiemi věnuje školství je Pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze s autory *Františkem Morkesem* a *Tomášem a Danou Kasperovými*. Posledním počinem je kniha „*Národní školství za první Československé republiky*“,²² která objasňuje nejen vývoj organizace

¹⁸ RIEDL, Miroslav: *První české učitelské spolky na Moravě*. Vlastivědný věstník moravský, roč. 19, 1967, č. 2, s. 235–238.

¹⁹ RIEDL, Miroslav: *Námezdní práce školních dětí na Moravě v 19. a počátkem 20. století*. Vlastivědný věstník moravský, roč. 19, 1967, č. 1, s. 85–91.

²⁰ RIEDL, Miroslav: *Školské reformy a stav obecného školství na Moravě koncem 18. a začátkem 19. století, zvláště v tehdejším kraji hradištském*. Sborník prací Pedagogického institutu v Gottwaldově 4, 1965, s. 115–159.

²¹ TOMAŠÍK, Jan: *Z historických školních kronik*. Kunovjan, 2010, č. 8, s. 16, č. 9, s. 16–17.

²² KASPER, Tomáš – KASPEROVÁ, Dana – PÁNKOVÁ, Markéta: *"Národní" školství za první Československé republiky*. Praha 2018.

a diskuzi o reformě školství, ale také na hlavní problémy, které ve školství tou dobou rezonovaly. Novým dílem je také *Historie školních budov*²³ od Jana Šimka. K obecnému přehledu v dějinách školství mi také poslouží vysokoškolské učebnice *prof. Jaroslava Kopáče*^{24,25} a *doc. Miroslava Somra*.²⁶ Výhodou Kopáčova díla je i to, že jsou zde v plném znění uvedeny zákony týkající se školství.

Pro úplně nejzákladnější a nejpřehlednější představení dějin školství jsou nejlepší díla *Františka Morkese* a *Karla Rýdla*. Morkes představuje základní chronologii k dějinám škol a učitelé v letech 1774–1946.²⁷ Rýdl se v díle zase více zaměřuje na strukturu, řízení, financování apod.²⁸ Nebudeme se zde věnovat rozboru obecných příručkových titulů.²⁹

²³ ŠIMEK, Jan: *Historie školních budov*. Praha 2016.

²⁴ KOPÁČ, Jaroslav: *Dějiny české školy a pedagogiky v letech 1867-1914*. Brno 1968.

²⁵ KOPÁČ, Jaroslav: *Dějiny školství a pedagogiky v Československu*. Brno 1971.

²⁶ SOMR, Miroslav a kol.: *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha 1987.

²⁷ MORKES, František: *Učitelé a školy v proměnách času*. Plzeň 1999.

²⁸ RÝDL, Karel: *K vývoji správy a řízení školství v českých zemích I. (1774–1989)*. Pardubice 2010. (dále jen *K vývoji správy a řízení školství*).

²⁹ ŠIMÁNEŠ, Michal – ZOUNEK, Jiří: *Úvod do studia dějin pedagogiky a školství: Kapitoly z metodologie historicko-pedagogického výzkumu*. Brno 2014.

BARTOŠ, Josef – SCHULZ, Jindřich – TRAPL, Miloš: *Regionální dějiny: Pojetí, poslání, metodika*. Olomouc 2004

2.2 Prameny

Převážná většina relevantních pramenů k tématu je uložena ve **Státním okresním archivu Uherské Hradiště**. Nejdůležitějším souborem z hlediska našeho tématu je sbírka *Školní kroniky okresu Uherské Hradiště*, která vznikla roku 2014 shromážděním kronik z fondů škol a podrobně ji zpracovala L. Šišáková.³⁰ Dříve, před rokem 2014, byly kroniky z celého okresu ve fondech příslušných škol, kdežto dnes tvoří všechny jednu sbírku. Kroniky v archivu pokrývají období od druhé poloviny 19. století až přibližně po konec druhé světové války.

Pro období školství v Kunovicích do počátku 20. století mi poslouží jako prameny především *kronika národní školy dívčí v Kunovicích*³¹ z let 1887–1906. Kronika školy začíná dějinami Kunovic a následně i dějinami školství. Autor několikrát zmiňuje, že čerpal z archivu v Uherském Ostrohu,³² jelikož Kunovice byly po dlouhou dobu součástí Ostrožského panství – viz předchozí kapitola. Autorství je uváděno jako neznámé,³³ ale na základě srovnání rukopisu (ve smyslu písma psaného rukou) z kroniky a protokolu ze schůzí místní školní rady, jejíž zapisovatelem byl učitel *Fabian Kucian*, se domnívám, že majoritním autorem kroniky je právě on. V kronice z neznámého důvodu chybí druhá kapitola, ale v archivní pomůcce původního fondu,³⁴ kde byla kronika uložena se hovoří o tom, že ani nikdy nebyla napsána.

³⁰ ŠIŠÁKOVÁ Ludmila: *Katalogizace školních kronik okresu Uherské Hradiště 1811-2003*. Olomouc 2014. *Bakalářská práce*.

³¹ SOkA UH, sbírka školní kroniky okresu UH, inv. č. 8900, sign. XXIX.II.I., *školní kronika NŠ dívčí Kunovice* (1887–1906).

³² SOkA UH, sbírka školní kroniky okresu UH, inv. č. 8900, sign. XXIX.II.I., *školní kronika NŠ dívčí Kunovice* (1887–1906), I. Dějiny městyse Kunovic. (dále jen *Školní kronika NŠ dívčí I.*)

³³ ŠIŠÁKOVÁ, Ludmila: *Katalogizace školních kronik okresu Uherské Hradiště*. Olomouc 2014. (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).

³⁴ SOkA UH, fond Národní škola v Kunovicích.

Kronika navazující na ně je stále na základní škole v Kunovicích (dnešní I. ZŠ Kunovice Červená cesta).³⁵ Tato kronika začíná retrospektivním zhodnocením válečných let (zde dochází ke zdvojení kronik – oficiální zápis v době protektorátu z předchozí generace kronik ze dřívější kroniky – což nabízí možnost komparace obou záznamů). Tato poválečná kronika pak končí rokem 1986 a je vedena na ni navazující kronika. Ta je ještě „živá“ a aktuální kronika I. ZŠ Kunovice Červená cesta. U ní mne zajímají pouze léta první poloviny 90. let 20. století, kdy došlo k rozdělení školy. Většina kronik nemá číslované strany, tudíž budu v citaci odkazovat na školní rok příp. kapitolu, ve kterých lze informaci nalézt.

Vlastní fondy základních škol ve starších dobách reprezentují fondy *Národní škola chlapecká Kunovice* (1802–1953), *Národní škola dívčí Kunovice* (1887–1951) a *Střední škola Kunovice* (1909–1953). Tyto fondy dnes obsahují prakticky jen třídní výkazy, jelikož kroniky byly přesunuty do výše zmíněné sbírky.

Fondy nejmladších základních škol nesou názvy *Základní škola Kunovice, Červená cesta* (1953–2010) a *Základní škola U Pálenice, Kunovice* (1993–2006). Fond ZŠ Červená cesta tedy obsahuje archiválie základní školy v Kunovicích do r. 1993.

Za jeden z nejužitečnějších pramenů považuji fond *Místní školní rada Kunovice* (1881–1946). Nejdůležitější jsou zde protokoly ze schůzí. Spíše podružnější význam mají pak fondy *Újezdní školní rada Kunovice* (1935–1950), *Školní statek Kunovice* (1949–1958), *Lidová škola zemědělská Uherské Hradiště – Kunovice* (1939–1966) a *Živnostenská škola pokračovací Kunovice* (1925–1934). Některé jmenované navíc nejsou ještě ani

³⁵ Archiv ZŠ Kunovice Červená cesta. Kronika měšťanské školy (1940–1986). (dále jen *Kronika měšťanské školy*) – název je zvolen podle titulu knihy na první straně.

zpracovány, tudíž jsou nepřístupné. Ve fondu *Farní úřad Kunovice* (1681–1981) jsou knihy účtů studentské nadace a povolení k svěcení školy.

Dalším fondem je bude *Archiv městečka Kunovice* (1463–1944), kde nás budou zajímat především jednací protokoly obecního zastupitelstva, obecní rozpočty, účetní knihy, materiály k věci ubytování uprchlíků a armády ve škole. Navazujícím fondem je *Místní národní výbor Kunovice* (1945–1971). Zde jsou nejcennější jednání školské komise a jednání MNV. V tomto fondu jsou také kroniky města Kunovice (1955–1971), některé rukopisy F. Fojty a výše zmíněný rukopis L. Hosáka k dějinám Kunovic. Z důvodu sjednocení Kunovic s UH je třeba dále hledat ve fondu *Městský národní výbor UH* a *Okresní národní výbor UH*. Oba fondy obsahují zápisy školních komisí, ONV UH pak ještě informace o fyzickém stavu škol po Druhé světové válce, inspekcích ve školách, ale i kádrové spisy pracovníků ve školství. Kádrových spisů jsem prošel několik. Rudolfa Poláška, Alexandra Havaše a Františka Fojty – ředitelů kunovické školy ve druhé polovině 40. let a 50. letech. Spis Poláška ovšem obsahuje materiály pouze do r. 1945. Ještě jsem kvůli zmínce, že Vilém Hrubý učil na školách v okolí Uh. Hradiště nahlédl do jeho spisu, ale v Kunovicích neučil. Posledním byl kádrový spis Františka Řičánka, a to kvůli jeho nešťastnému osudu během druhé světové války, ale i později. Fond *Okresní školní výbor UH – venkov* (1870–1949) neobsahoval moc důležitých informací. Některé jeho části totiž poskytují informace ke všem školám v okrese, jen ty kunovické v nich z neznámého důvodu nebyly k nalezení. Novější fond *Městský úřad Kunovice* (1990–2016) je pak jako ještě „živý“ fond nepřístupný.

Lokální dobový tisk je reprezentovaný např. *Moravskou Slovačí* (1884–1889), *Slováckými novinami* (1889–1940), *Jiskrou uherskohradišského okresu*, vycházející od

roku 1950 a na ni navazujícími *Slováckými novinami*. U tisku se budu snažit vysledovat jeho reakci na významné události, které se týkaly kunovického školství.

3 Město Kunovice

Kunovice jsou menší město venkovského charakteru³⁶ v jihovýchodní části Moravy na řece Olšavě. *Místopis Moravy a Slezska* je charakterizuje jako „mimořádně velkou, téměř čistě českou obec“ s více než 5,5 tis. obyvateli.³⁷ V současnosti tvoří spolu s Uherským Hradištěm a Starým Městem aglomeraci s více než 37 tisíci obyvateli.³⁸ Oblast Slovácka je oblastí s největším procentuálním zastoupením věřících (majoritně katolíci) v ČR s okresem UH, který jako jediný překročil hranici více než dvou třetin věřících obyvatel v okrese.³⁹ S tím se pojí i určitá konzervativnost regionu, kterou lze vysledovat jak ve stále živém folklóru (Jízda králů⁴⁰ – Kunovice, Hluk a Vlčnov, atd.), tak třeba ve volebním chování obyvatelstva.⁴¹

Osídlení v této úrodné oblasti Dolnomoravského úvalu lze vysledovat daleko do historie.⁴² První písemná zmínka o Kunovicích je v darovací listině olomouckého

³⁶ Město má rozsáhlé katastrální území, postrádá hlavní náměstí v pravém slova smyslu, pravidelnou zástavbu a městský způsob života.

³⁷ BARTOŠ, Josef a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Svazek VIII, Okresy: Uherské Hradiště, Uherský Brod, Hodonín, Kyjov*. Ostrava 1982, s. 58–59.

³⁸ Český statistický úřad: *Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2019*. Praha 2019, s. 110–111.

³⁹ Náboženská víra obyvatelstva podle sčítání lidu. ČSÚ. Praha 2014, s. 19.

⁴⁰ Od roku 2011 na seznamu kulturního dědictví UNESCO.

⁴¹ DOLEŽÁLEK, Jiří: *Slovácko: region s identitou, samospráva bez identity*. Středoevropské politické studie, 8, 2006, č. 2–3, s. 246–247.

⁴² První doloženou kulturou se sídlišti na území Kunovice je kultura aurignacienu (starší fáze mladého paleolitu). Osídlení v následujícím období dokládají další archeologické nálezy, které byly učiněny převážně v souvislosti s těžbou spráše pro kunovické cihelny. Archeologický výzkumem se v Kunovicích pak zabýval rodák Antoš Horsák, který se později připojil k týmu prof. Viléma Hrubého, s nímž zkoumali nejen minulost Kunovic, ale hlavně Uherského Hradiště-Sadů (Výšina sv. Metoděje v těsném sousedství kunovického katastru) a Starého Města (Na Valách). Na prof. Hrubého navazuje doc. Luděk Galuška, který je také autorem kapitoly v nejnovější knize o Kunovicích, kde nám představuje „Kunovice z pohledu archeologie Slovanů.“ Dalším zástupcem, který se zabývá archeologií Kunovic je dr. Miroslav Vaškových, který vedl poslední archeologický průzkum kunovického kostela a také podal soupis archeologických nalezišť na území města.

Viz VAŠKOVÝCH, Miroslav – MENOŠKOVÁ, Dana: *Zjišťovací výzkum v kostele sv. Petra a Pavla v Kunovicích*. Slovácko, 46, 2004, s. 193–197.

VAŠKOVÝCH, Miroslav – MENOŠKOVÁ, Dana: *Doklady archeologického osídlení středního Pomoraví. Soupis nalezišť z katastrů obcí Babice, Huštěnovice, Jarošov, Kněžpole, Kostelany nad Moravou, Kunovice,*

knížete Břetislava z 13. ledna 1196 (listina byla sepsána v Kunovicích – „*Datum Cunovitz Idus Ianuarii*“), ve které daruje klášteru Hradisko u Olomouce ves Žirákovice.⁴³ Po silném úpadku Veligradu se centrem hradské správy v oblasti v době knížecí stala Spytihněv, kterou Kunovice vystřídaly někdy mezi léty 1141 až 1196, načež však roku 1257 převzalo hegemonii v regionu nově založené královské město Nový Velehrad, dnešním názvem Uherské Hradiště, na jehož založení se kunovičtí obyvatelé významnou měrou podíleli.⁴⁴ Objevuje se tvrzení, sic nepravděpodobné, že po zkáze Veligradu se sídlo arcibiskupů přesunulo do Polešovic či Kunovic.⁴⁵ Za zmínku ovšem stojí *kostel sv. Petra a Pavla*. Prvním nepřímým důkazem o kostele v Kunovicích je zmínka o jistém *Bartoloměji* (1235), který měl být farářem na kunovickém hradě a osobním kaplanem Konstancie Uherské (t. č. vdova po Přemyslu Otakarovi I.). Výzkum dr. Vaškových v roce 2004 nepotvrdil hypotézu A. Horsáka o velkomoravském původu kostela, pro jejíž ověření by bylo třeba dalšího výzkumu, ale uvádí, že stavba pochází minimálně z období vrcholného středověku.⁴⁶ Dr. Mitáček se zmiňuje, zda je nutné předpokládat, že kunovický kostel leží na tomtéž místě kontinuálně a zda nemohl být například původní kostel zničen během válek na počátku 14. století?⁴⁷

Během středověku je patrná rivalita s Uherským Hradištěm. Kunovice se tak z původně zeměpanského sídla s tvrzí a opevněním staly spíše prostou vsí, tvořící

Mařatice, Míkovice, Nedakonice, Ostrožská Nová Ves, Polešovice, Spytihněv, Topolná, Uherský Ostroh, Věsky. Slovácko, 46, 2004, s. 115–118.

Kunovice I, s. 56.

⁴³ *Kunovice I*, s. 88.

⁴⁴ ČOUPEK, Jiří a kol.: *Kunovice v proměnách času*. Břeclav 1996, s. 35–36.

⁴⁵ *Kunovice I*, s. 95.

⁴⁶ VAŠKOVÝCH, Miroslav – MENOŠKOVÁ, Dana: *Zjišťovací výzkum v kostele sv. Petra a Pavla v Kunovicích*. Slovácko, 46, 2004, s. 197.

⁴⁷ *Kunovice I*, s. 96.

agrární zázemí Uherského Hradiště. V průběhu věků se Kunovice ocitly v držení města UH, Jindřicha z Lipé, pánů z Ungersberka, pánů z Pomětic, Jošta Moravského, pánů z Kravař, nitranského biskupa Hynka, Duchka z Bydžova, pánů z Kunovic⁴⁸, rytířů ze Zvole a Žerotínů až se nakonec po Třicetileté válce dostaly do područí Lichtenštejnů, v jejichž držení zůstávají až do r. 1848.⁴⁹

Do roku 1848 jsou tedy Kunovice součástí *Ostrožského panství*. S koncem feudalismu a počátkem samosprávy obcí po roce 1848 se Kunovice stávají součástí politického okresu Uherské Hradiště. O sto let později jsou, díky kombinaci geografické blízkosti Kunovic s Uh. Hradištěm a centralistických snah tehdejší vlády, tyto obce součástí jednoho „velkého Uherského Hradiště,“ a to přesně v letech 1949–1954 a 1972–1990.⁵⁰ V roce 1990 se Kunovice osamostatnily a roku 1997 byly povýšeny na město. Nápad integrace Kunovic do Uh. Hradiště však byl téměř uskutečněn již koncem druhé světové války, kdy v roce 1944 už bylo o úkonu rozhodnuto a následně bylo rozpuštěno i obecní zastupitelstvo.⁵¹ Ke konečnému sloučení však v důsledku konce války nedošlo a novým konceptem správy se staly *národní výbory*.

Železnice Kunovicemi vedla již od první poloviny 19. století – tzv. Severní Ferdinandova dráha. Později se v 80. letech 19. století zbudovala i dráha na Slovensko přes Vlárský průsmyk.⁵² Tato základní dispozice je platná dodnes. V minulosti byly ještě zbudovány odbočky do průmyslových podniků – do Letu a Abrahámovy cihelny. U Letu Kunovice byla také zřízena nová zastávka, jelikož zde ve druhé polovině

⁴⁸ Za zmínku stojí také to, že rod pánů z Kunovic je pokrevně spřízněn s britským královským rodem, a také díky tomu při své návštěvě ČR v roce 2010 zavítal právě do Kunovic i *princ Charles*.

⁴⁹ *Kunovice I*, s. 81–143.

⁵⁰ *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 II. díl*. ČSÚ. Praha 2006, s. 260.

⁵¹ *Kunovice I*, s. 173.

⁵² *Tamtéž*, s. 181.

20. století pracoval značný počet lidí. Úzkokolejná trať k Abrahámově cihelně vedla od roku 1919 napříč obcí (nádraží bylo na severním okraji obce, kdežto cihelna na jižním) a byla zrušena až s rozvojem kvalitní silniční infrastruktury a kamionové dopravy v 50. letech.⁵³ Po povodni v roce 1910 se začalo uvažovat o regulaci řeky Olšavy, jejíž hlavní část proběhla v následujících letech, ale další úpravy následovaly i v 70. letech a v současné době jsou v plánu nové protipovodňové opatření na řece.⁵⁴

Světové války nepostihly Kunovice v porovnání s okolními obcemi nijak výjimečně. Určité komplikace znamenala doba války pro školství – viz další kapitoly. Občané Kunovic v poměrně hojném počtu (75 – druhé nejvyšší zastoupení v okrese po UH) bojovali v československých legiích. Proto po konci války byla v Kunovicích pobočka Československé obce legionářské. V souvislosti s druhou světovou válkou je již stopa Kunovic i v měřítku celorepublikovém. Kunovským rodákem byl totiž *Jan Hrubý*, jeden ze sedmi parašutistů, kteří padli 18. června 1942 v pravoslavném kostele sv. Cyrila a Metoděje v Praze.⁵⁵

Z hospodářského hlediska byly Kunovice na počátku 20. století stále převážně agrárně zaměřenou obcí. Významnými podniky byly také dvě cihelny – *Abraháмова* a *Libosvárova*. V současné době však ani jedna neslouží svému původnímu účelu.⁵⁶

⁵³ *Tamtéž*, s. 179.

⁵⁴ *Tamtéž*, s. 176.

Práce na protipovodňových opatřeních podél řeky Olšavy zahájeny. Dostupné z <http://www.mesto-kunovice.cz/prace-na-protipovodnovych-opatrenich-podel-reky-olsavy-zahajeny/> [Cit. 7.7. 2019]

⁵⁵ V obci se každoročně koná památné setkání u jeho rodného domu a pomníku. Před pár lety (101 let po narození Jana Hrubého) bývalý starosta města *Jiří Deml* vydal obsáhlou monografii, která se věnuje právě osobě Jana Hrubého – *DEML, Jiří: Jan Hrubý*. Kunovice 2016.

⁵⁶ Areál bývalé Libosvárovy cihelny slouží jako pila a sportoviště pro tenis a softball, kdežto areál Abrahámovy cihelny jako zázemí Evropského polytechnického institutu, s. r. o. (soukromá vysoká škola) a dalších podniků. Naproti tomu se Let Kunovice pouze rozdělil na několik nástupnických podniků, ale letiště i výroba letadel s jejich součástí zde funguje dodnes a při něm i letecké muzeum.

4 Školy v Kunovicích do počátku 20. století

Pravděpodobně již na přelomu středověku a novověku existovala škola při místní faře, která se v průběhu 16. století stala protestantskou (sám Jan Bernard z Kunovic byl protestant a aktivní účastník stavovského povstání – jeden z moravských direktorů) a po třicetileté válce byla někdy před rokem 1640 obnovena znovu jako katolická.⁵⁷

V roce 1771 jistý mlynář Balcarovský ve své závěti odkazuje škole louku v Ostrožské Nové Vsi, a také byla z jeho vůle založena nadace, kam vložil 300 zlatých a z úroků z této částky – 12 zlatých ročně. To vše mělo sloužit k tomu, aby učitel zdarma vyživovat a učit jednoho sirotka mezi 6–12 lety.⁵⁸ Tak tomu bylo minimálně do roku 1907, kdy v čele školy stanul Ludvík Samohýl. Ten ještě téhož roku navrhl obecnímu výboru, aby byla louka prodána a utřžené peníze užity na podporu dvou sirotků.⁵⁹ V dopise *Okresní péče o mládež v UH* ze 30. let se hovoří o tom, že tak Samohýl přestal činit a louka byla následně přeměněna v pole a rozdělena náměstkem kunovického starosty Směšným na pět dílů.⁶⁰ Ty pak užíval onen náměstek a další čtyři občané, aniž by byl dodržen závazek k financování sirotka (v dopise se hovoří o financování dvou sirotků).⁶¹ Ze zápisu MŠR se pak dovídáme, že louka byla

Dalším velkým podnikem, který sídlí v Kunovicích je Hamé, které respektuje tradici zpracování ovoce a zeleniny v Kunovicích. Viz *Kunovice I*, s. 242–243.

⁵⁷ *Kunovice I*, s. 186.

⁵⁸ *Školní kronika NŠ dívčí I*, Kapitola IV. Učitelstvo.

⁵⁹ SOka UH, fond Archiv městečka Kunovice, kart. 2, inv. č. 10, *Jednací protokoly obecního výboru (1903–1910)*, protokol ze dne 17. srpna 1907. (dále jen *Protokol obecního výboru (1903–1910)*)

⁶⁰ SOka UH, fond Okresní školní výbor UH – venkov, kart. 8, inv. č. 95, *Kunovice*.

⁶¹ *Tamtéž*.

pronajata výše zmíněným občanům ředitelkou dívčí školy, která doložila nájemní smlouvu i použití prostředků správnému účelu.⁶²

Za vlády Marie Terezie vyšel v roce 1774 *Všeobecný školní řád*, o jehož koncept se postaral *Johann Ignaz von Felbiger*.⁶³ Školy byly rozděleny na triviální, hlavní a normální. V Kunovicích byla v roce 1775 zřízena škola triviální (trivium=čtení, psaní a počítání) a na místo učitele byl jmenován *Josef Hrudný*, již měl s profesí učitele desetiletou zkušenost z Uherského Ostrohu. Celkově bylo v Hradištském kraji školství v poměrně neutěšeném stavu. V porovnání se zemským průměrem byla v roce 1791 školní docházka výrazně podprůměrná.⁶⁴

Mezitím bylo v roce 1805 vyhlášeno *Politické zřízení školské* tzv. „Schulkodex.“ Nevýznačnější změnou, kterou přinesl, bylo znovuzavedení určité míry podřízení škol místnímu duchovenstvu, povětšinou farářům. V Kunovicích se toto nové nařízení nijak významněji neprojevilo. K vyučování původně sloužila menší budova při faře, která však měla být nahrazena pro nevyhovující podmínky budovou novou. A tak bylo roku 1810 rozhodnuto, že bude postavena nová školní budova, která byla vybudována na hlavní křižovatce.⁶⁵ Stará budova při faře byla zbořena a na jejím místě postavena kaplanka.⁶⁶ Nová školní budova byla patrová. V přízemí bylo zázemí pro učitele a v patře dvě třídy. Jan Hrudný vedl školu dlouhých 43 let, když na začátku roku 1818 zemřel ve věku 75 let. Ještě téhož roku na jeho místo nastoupil teprve 22letý

⁶² SOkA UH, fond Místní školní rada Kunovice, kart. 1, inv. č. 2, *Protokoly MŠR Kunovice (1933–1938)*, protokol ze dne 4. května 1936.

⁶³ KRÁLÍKOVÁ, Marie, Josef NEČESANÝ – Václav SPĚVÁČEK: *Nástin vývoje všeobecného vzdělání v Českých zemích*. Praha 1977, s. 26.

⁶⁴ WURMOVÁ, Milada: *Obecné školy v Hradištském kraji v roce 1791*. Slovácko, roč. 6, 1960, č. 6, s. 19–24. s. 20.

⁶⁵ *Školní kronika NŠ dívčí I*, kapitola V. Budova školní.

⁶⁶ *Kunovice I*, s. 186.

Vincenc Anderschöck (někdy též Andršek), učitel původem také z Uherského Ostrohu, který pocházel z učitelské rodiny a jehož primární řečí byla, na rozdíl od výhradně česky mluvícího předchůdce, němčina.⁶⁷ Jeho působení v Kunovicích je spojeno především táhlými spory s městem ohledně učitelského platu a finančních otázek školy obecně. Je zjevné, že je to právě on, kdo je zodpovědný za značný rozmach školy v Kunovicích, avšak zaplatil za to později velkou nelibostí obce vůči své osobě, což kladlo překážky i samotnému rozvoji (ale i běžným opravám budovy) školy. Školní budova z roku 1810 však v průběhu století zažila hned několik živelných neštěstí. Byla poškozena blesky, vichřicí, ale i velkým požárem obce. V roce 1844 pak byla škola opravena a rozšířena přístavbou na trojtřídní.⁶⁸

V roce 1855 vyšel konkordát, který ještě více upevnil pozici duchovenstva ve věcech školních, ten však byl de facto anulován zákonem z roku 1868, který omezil vliv církve pouze na výuku náboženství.⁶⁹ Téhož roku také vznikl systém školních rad na úrovni – zemské, okresní a místní. V místní školní radě, které předsedal vždy starosta obce, byly zástupci církve v obci, ředitel školy a lidé voleni obecním zastupitelstvem na 3 roky (na Moravě byl mandát šestiletý s tím, že se po třech letech polovina členstva obměnila⁷⁰).⁷¹

Anderschöck umírá v roce 1867 a na jeho místo nastupuje *Fabian Kucian*, do té doby pomocný učitel na škole.⁷² Brzy po jeho nástupu (1869) byl vydán tzv. Hasnerův

⁶⁷ Školní kronika NŠ dívčí I, Kapitola IV. Učitelstvo.

⁶⁸ Školní kronika NŠ dívčí I, kapitola V. Budova školní.

⁶⁹ KOPÁČ, Jaroslav: *Dějiny české školy a pedagogiky v letech 1867–1914*. Brno 1968, s. 16. (dále jen *Dějiny české školy a pedagogiky*).

⁷⁰ *K vývoji správy a řízení školství*, s. 11.

⁷¹ DRTINA, František – FRIEDBERG-MÍROHORSKÝ, Emanuel Salomon: *Škola*. In: Ottův slovník naučný. Díl 24., Praha 1906, s. 644.

⁷² *Tamtéž*.

školský zákon⁷³, patrně nejvýznamnější počín 19. století v této oblasti. Ten přeměnil celý tehdejší školský systém. Nová soustava elementárního školství se skládala ze školy obecné a měšťanské. Obecnou školu tvořilo pět postupových ročníků a měšťanskou tří. Povinná školní docházka tedy byla nově ustanovena na 8 let (věk dítěte 6–14 let).⁷⁴

V průběhu následujících let se školní budova ocitla znovu ve špatném stavu. Situaci začala řešit i okresní školní rada, která se již v roce 1881 dotazovala, jak hodlá místní školní rada situaci řešit, zatím se však primárně hovořilo o opravě a rozšíření budovy.⁷⁵ Po příslibu finanční podpory lichtenštejnského velkostatku v Uh. Ostrohu se rozhodla MŠR roku 1886 vypsat konkurz na stavbu nové budovy,⁷⁶ který vyhrál Josef Šchaniak (sic!) z Uh. Hradiště za cenu přesahující 12 000 zlatých.⁷⁷ Se stavbou se započalo ještě téhož roku a dokončena byla koncem léta roku následujícího. Mezitím se učilo různě v obecních budovách – radnice, hostinec apod.⁷⁸ Slavnostní vysvěcení proběhlo 28. srpna 1887 za účasti okresního hejtmána i velehradského děkana.⁷⁹

⁷³ Zákon č. 62/1869 ř. z., o pravidlech vyučování na školách obecných.

⁷⁴ *Dějiny české školy a pedagogiky*, s. 19.

⁷⁵ SOKA UH, fond Místní školní rada Kunovice, kart. 2, inv. č. 9, *Protokolní kniha MŠR a kostelního konkurenčního výboru (1881–1946)*, protokol ze dne 6. června 1881, (dále jen *protokol MŠR (1881–1946)*).

⁷⁶ *Protokol MŠR (1881–1946)*, ze dne 27. května 1886.

⁷⁷ *Školní kronika NŠ dívčí I*, kapitola V. Budova školní.

⁷⁸ *Tamtéž*.

⁷⁹ *Tamtéž*.

Po obřadu pronesl plamenný projev Jan Vychodil, kaplan z Velehradu, který údajně vyvolal nevraživost mezi učitelstvem a duchovenstvem po celém okolí. Článek v novinách od „slavnosti přítomného“ dopisovatele hovoří o tom, že řeč byla silně proti škole i učitelům, které řečník přirovnával k pacholkům a nazýval bezvěrci. Je s podivem, že horlivý obhájce českého gymnázia v Uherském Hradišti se najednou tak kriticky stavěl k obecné škole v Kunovicích. Aby nebylo málo kontroverze, tak se v novinách psalo ještě o „vzorné“ obci, která při slavnostní příležitosti rozdala veřejnosti 50 štamprlí a slaví tak „osvícenost alkoholem.“ Snad by to ani nestálo za zmínku, kdyby nebyl ještě týž den při hospodské rvačce v obecním hostinci, který těsně sousedil s novou školní budovou, zabit podříznutím krku nožem jistý muž, sic žádný z účastníků incidentu nebyl místní.

Viz *Školní kronika NŠ dívčí I*, kapitola V. Budova školní.

Ku slavnosti svěcení školy v Kunovicích. Moravská Slovač, č. 69, 31.8. 1887, s. 2–3.

Nově postavená šestitřídní škola nutně vyžadovala i posílení učitelského sboru, jehož složení určila zemské školní rada následovně: 1 nadučitel, 2 učitelé, 1 učitelka, 2 podučitelé a jedna industriální učitelka.⁸⁰ Ku příležitosti 40. výročí vlády Františka Josefa I. bylo navrženo Fabianem Kucianem, aby se v nejbližším okolí školy vysadila švestková alej. Tento nápad posvětilo i zastupitelstvo, a tak byla alej, z jejíchž plodů byla pálena slivovice, která byla následně prodána a tento výtěžek použit na financování školních potřeb nejchudších žáků, vysazena.⁸¹ Další přístavba se díky nedostatečné kapacitě školy konala v roce 1902, kdy vznikly rozšířením školy čtyři nové učebny.⁸²

Od roku 1906 pak škola nese název *Obecná škola chlapecká a dívčí*. Rozdělování žáků podle pohlaví se postupně začalo zavádět přibližně od přelomu století, kdy začalo rozdělením V. třídy na chlapeckou a dívčí, ale postupem času se systém ustálil tak, že smíšená byl pouze poslední VI. třída. V roce 1907 umírá ředitel Kucian a prozatímním ředitelem je jmenován *Ludvík Samohýl*, další významný kunovický učitel. Nakonec však po jistých peripetiích⁸³ v čele školy stanul *Pavel Vágner*.⁸⁴ Na okraji je stránky v kronice je u textu, který pojednává o anulování jmenování Samohýla

Úvodní řeč při květnové zábavě čten. spolku velehradského 19. května 1887. zařízené ve prospěch Ústř. Matice školské na dar Cyrillo-Methodějský (přepis řeči Jana Vychodila). Moravská Slovač, č. 42, 28. 5. 1887, s. 1.

Vzorná obec. Moravská Slovač, č. 69, 31.8. 1887, s. 3.

Zabit ve rovačce. Moravská Slovač, č. 69, 31.8. 1887, s. 3.

⁸⁰ Školní kronika NŠ dívčí I, kapitola V. Budova školní.

⁸¹ ČOUPEK, Jiří a kol.: *Kunovice v proměnách času*. Břeclav 1996. s. 143.

⁸² Školní kronika NŠ dívčí I, Školní rok 1901/1902 a 1902/1903

⁸³ Na definitivním jmenování Samohýla trvala jak MŠR, tak obecní výbor a později i OŠR, ale ZŠR několikrát změnila názor (Samohýla už i jmenovala, pak jmenování anulovala) až nakonec i přes stížnosti na ministerstvo byl jmenován ředitelem Vágnera.

⁸⁴ SOKA UH, sbírka školní kroniky okresu UH, inv. č. 8900, sign. XXIX.II.II., školní kronika NŠ dívčí Kunovice (1907–1939), školní rok 1908/1909. (dále jen Školní kronika NŠ dívčí II.)

později připsaná poznámka: „*Stopy práce kaplanovy!*“⁸⁵ Máme k dispozici zapsané tvrzení dcery Ludvíka Samohýla, která tvrdila, že jeho problémy s klérem a některými místními byly kvůli tomu, že byl „pokrokový, protináboženského zaměření a přál si být po smrti zpopelněn.“⁸⁶

Závěrem lez říci, že i přes prvotní oficiální snahy Marie Terezie o reformu školství, situace v Kunovicích nebyla v době vzniku triviální školy moc dobrá. Nedůvěra lidí a podfinancování měly za následek například i bídný stav školní budovy, která tomu na počátku 19. století byla zdárným příkladem. Období od roku 1775 do počátku 20. století lze však nazvat obdobím „velkých ředitelů“ v Kunovicích, kdy se zde za celých 133 let vystřídali pouze tři ředitelé, a to Jan Hrudný, Vincenc Anderschöck a Fabian Kucian. Každý z nich strávil ve službě Kunovické škole většinu svého života. Ač byl každý z nich zcela jiným typem ředitele, tak se jejich úsilí projevilo tím nejlepším možným způsobem, a to zvelebením něčeho tolik obecně prospěšného jako je škola. Z pramenů⁸⁷ působí každý z nich jiným dojmem. Doba Jana Hrudného se vyznačovala především nedostatkem financí, ale i částečným amaterismem. Vincenc Anderschöck byl zase zodpovědný organizátor, ale narážel na častou neshodu s vedením obce. Naopak Fabian Kucian dokázal s obcí velmi konstruktivně komunikovat. Výsledkem jeho snažení byla poměrně dobrá kondice (hlavně co se týče financí, kvality učitelského sboru, vybavení školy apod.) školství v Kunovicích

⁸⁵ *Školní kronika NŠ dívčí II, školní rok 1908/1909.*

⁸⁶ Archiv ZŠ Kunovice Červená cesta. *Vývoj školství v Kunovicích*. Nepublikovaný rukopis, s. 7. (dále jen *Vývoj školství v Kunovicích*) – více viz kapitola 2.

⁸⁷ Jako je korespondence s obcí či zápisy MŠR.

počátkem 20. století, přestože problémy s nedostatkem prostorů k výuce díky prudkém růstu obce přetrvávaly.

5 Školy v Kunovicích v letech 1909–1937

Problém s nedostatkem prostoru k vyučování však přetrvával dále. Obyvatel přibývalo a logicky také dětí školou povinných – jen mezi lety 1889 a 1910 vzrostl počet obyvatel Kunovic o více než tisíc (z 3 364 na 4 452 obyvatel).⁸⁸ V roce 1907 bylo rozhodnuto, že se z bytu nadučitele udělají prozatímně dvě učebny a jedna další bude na radnici.⁸⁹ Tou dobou se také rozpoutaly debaty o nových prostorech. Na stole byly dvě varianty. První byla další přístavba k budově tehdejší školy a druhou byla výstavba nové školy na jiném místě – to byla možnost pro případ schválení měšťanské školy v Kunovicích. Tyto debaty se vlekly dlouhá léta.

Mezitím byla v roce **1909** schválena žádost o zřízení měšťanské školy v Kunovicích.⁹⁰ To mělo za následek reorganizaci celého kunovického školství. Byla zřízena měšťanská škola – trojtřídní, chlapecká s vyučovacím jazykem češtinou.⁹¹ Zároveň byla měšťanka spojena s obecnou školou chlapeckou pod jedno ředitelství. Dívčí škola obecná zůstala zvlášť pod správou nadučitele. S novou třídou měšťanky tedy ve školním roce 1909/1910 bylo v Kunovicích 15 tříd včetně poboček při nich.⁹² Škola neměla takové kapacity – bylo zde deset regulérních učeben a dvě improvizované udělané z bytu nadučitele. Další improvizované místnosti byly v obecních budovách a pro některé třídy je zaveden střídavé vyučování.⁹³ To vše vedlo

⁸⁸ BARTOŠ, Josef a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Svazek VIII, Okresy: Uherské Hradiště, Uherský Brod, Hodonín, Kyjov*. Ostrava 1982, s. 58.

⁸⁹ *Jednací protokoly obecního výboru (1903–1910)*, protokol ze dne 17. srpna 1907.

⁹⁰ SOKA UH, fond Okresní školní výbor, kart. 8, inv. č. 95, *Kunovice*, nota zemského výboru markrabství moravského ze 3. dubna 1909.

⁹¹ *Tamtéž*, nota zemského výboru markrabství moravského ze 20. srpna 1909.

⁹² *Vývoj školství v Kunovicích*, s. 5.

⁹³ *Tamtéž*.

k urychlení jednání o nové budově, což se pojilo také s opatřením prostředků. Obec se tak obrátila na lichtenštejnský velkostatek a ten poskytl pozemek i určitý peněžní obnos. V reakci na to se MŠR rozhodla pro vypsání konkurzu⁹⁴, který vyhrála stavební společnost Alois Jaroš & komand. z UH. Stavba stála přes 240 000 korun, z čehož 40 000 byl dar velkostatku a 200 000 byl úvěr města.⁹⁵ Nová školní budova byla otevřena s dvoutýdenním zpožděním. Obě školy, jak ta z roku 1887, tak i nová z roku 1913, se řadí podle rozdělení⁹⁶ J. Šimka do období „nové školy.“⁹⁷ Vysvěcena byla 14. září 1913 Antonínem Cyrilem Stojanem, t. č. proboštem olomoucké kapituly, zemským i říšským poslancem a budoucím arcibiskupem olomouckým.⁹⁸ Svou roli jistě sehrála i skutečnost, že Kunovice byly součástí jeho volebního okrsku. Tiskem je tentokráte slavnost hodnocena kladně a obešla se bez jakýchkoliv excesů.⁹⁹ Nová měšťanská a obecná škola chlapecká sídlila v nové budově (tzv. měšťanka), ve které bylo dvanáct učeben, takže dokonce byla ve škole první rok po otevření jedna volná místnost. Obecná škola byla pětitřídní¹⁰⁰ a měšťanská trojtřídní, s tím že při obecné škole

⁹⁴ SOKA UH, fond Místní školní rada Kunovice, kart. 1, inv. č. 1, *Protokolní kniha (1910–1920)*, protokol ze dne 26. června 1912, (dále jen *protokolní kniha MŠR (1910–1920)*).

⁹⁵ SOKA UH, fond Archiv městečka Kunovice, kart. 38, inv. č. 100, *Obecní rozpočty na léta 1901–1944*, Obecní rozpočet na správní rok 1913.

⁹⁶ Šimek rozlišuje pět období: 1) období „staré školy“ (1774–1869); 2) období „nové školy (1869–1918); 3) období tradice i moderny (1918–1948); 4) období socialistické školy (1948–1989) a 5) období po roce 1989 (1989–současnost). Etapy rozlišuje především podle pedagogických a hygienických nároků.

⁹⁷ ŠIMEK, Jan: *Historie školních budov*. Praha 2016.

⁹⁸ SOKA UH, sbírka Školní kroniky okresu UH, sign. XXIX.III.I, inv. č. 9300, *Školní kronika SŠ Kunovice (1910–1938)*, s. 32. (dále jen *Školní kronika SŠ Kunovice I.*)

⁹⁹ *Z Kunovic*. Slovácké noviny, č. 67, 17.9. 1913, s. 2.

¹⁰⁰ Až od roku 1914/1915. Standardem té doby byla pětitřídní škola spojená s trojtřídní měšťankou. V Kunovicích byla však původně od roku 1909 obecná škola chlapecká čtyřtřídní – s dvěma pobočkami při IV. třídě, ale vyučovalo se podle osnov pro pětitřídní obecnou školu spojenou s měšťanskou. Od roku 1910 také fungovala při obecné škole chlapecké závěrečná třída. V té byli žáci, kteří zde mohli dokončit školní docházku, aniž by postoupili na měšťanskou školu. Bylo to z důvodu hromadění repetentů při IV. třídě. Jednalo se o provizorní řešení, dokud nebude dostavěna nová školní budova, pak byla otevřena V. třída. Prakticky však kvůli nedostatku učitelů či učeben docházelo ke spojování V. třídy s třídou závěrečnou. V dalších letech také docházelo se spojování závěrečných tříd obecné školy chlapecké a obecné dívčí. Viz SOKA UH, fond Okresní školní výbor UH – venkov, kart. 8, inv. č. 95,

prakticky po celou dobu její existence fungovaly pobočky při různých třídách.¹⁰¹ Obecná škola dívčí byla šestitřídní a sídlila na staré budově (u křižovatky), kde bylo deset učeben.

Vypadalo to, že se v kunovických školách blýská na lepší časy, jenže když začala první světová válka, tak byli na starou školu (dívčí) umístěni uprchlíci z Haliče, kteří tam pobývali po celou dobu války. Během válečných let se škola se potýkala se špatnou docházkou dětí, kvůli pomoci v domácnosti, když byli muži odvedeni do armády. Pro všeobecný materiální nedostatek nejen dětí, ale i školy jako takové byla v zimních měsících několikrát během doby války zavřena kvůli nedostatku topiva. Z určitého pohledu lze nízkou školní docházku vnímat pozitivně, jelikož obě školy – *měšťanská a obecná škola chlapecká* i *obecná škola dívčí* – nyní sídlily v budově nové školy, která by tak byla při vyšší školní docházce kapacitně nedostačovala. Dalším problémem byly postupné odchody učitelů do vojska, což vždy následovaly časté změny učitelského sboru. Po skončení války ve staré budově ještě od října 1918 do května roku 1919 pobývala čs. armáda. Po tomto divokém období byla škola téměř zcela zdevastována a zamořena štěnicemi. Zároveň s tím vším byla zničena i sbírka geologická a zoologická, které přispěl exponáty i cestovatel *Emil Holub* po své návštěvě školy v roce 1889.¹⁰²

V lednu roku 1919 proběhla týdenní stávka učitelů okresu Uh. Hradiště pro špatné životní podmínky a učitelé z Kunovic se k ní připojili také.¹⁰³ Nejen kvůli

Nota č. 59.421. C. k. moravské zemské radě v Brně ze dne 20. srpna 1909; *Školní kronika SŠ Kunovice I*; *Školní kronika NŠ chlapecká Kunovice*.

¹⁰¹ SOkA UH, fond Okresní školní výbor UH – venkov, kart. 8, inv. č. 95, Nota č. 59.421. C. k. moravské zemské radě v Brně ze dne 20. srpna 1909.

¹⁰² *Kunovice I*, s. 187.

¹⁰³ *Vývoj školství v Kunovicích*, s. 6.

stávce, ale i epidemii neštovic, byla škola výjimečně dlouho uzavřena, a tak se vyučování prodloužilo a školní rok skončil až 17. července.¹⁰⁴

Po válce se se zhoršoval ekonomický stav obce, což se projevilo i ve školství. Jen v roce 1920 školství tvořilo asi třetinu ročních výdajů obce.¹⁰⁵ Také se zvýšil příspěvek na učitelské platy z 12 na 23 %.¹⁰⁶ Špatná finanční situace vrcholí ve třicátých letech, kdy MŠR po dohodě s obcí přichází s razantními škrty v rozpočtu.¹⁰⁷ I přes to vše jsou stále vztahy škol, MŠR a obce na velmi dobré úrovni bez větších konfliktů.

Od roku 1920 byla prozatímně kvůli smrti ředitele Müllera a na pokyn okresního školního výboru původní škola obecná i měšťanská rozdělena na dvě samostatné školy.¹⁰⁸ Oficiálně byla škola rozdělena až od r. **1921**. Od toho roku tedy v Kunovicích existují tři samostatné školy – *měšťanská smíšená, obecná chlapecká a obecná dívčí*. Všechny školy se dosud těsnily v budově měšťanky. Od školního roku 1921/1922 je obecná dívčí škola přesunuta zpět na starou budovu na křižovatce. Dále je též zredukována z šestitřídní na pětitřídní, jelikož nově¹⁰⁹ mohly v Kunovicích i dívky pokračovat na škole měšťanské. Naopak obecná škola chlapecká byla rozšířena ze čtyřtřídní na pětitřídní.

¹⁰⁴ SOkA UH, sbírka školní kroniky okresu UH, inv. č. 8900, sign. XXIX.III.I., *školní kronika NŠ dívčí Kunovice (1907–1939)*. (dále jen *kronika NŠ dívčí II.*)

¹⁰⁵ SOkA UH, fond Archiv městečka Kunovice, kart. 38, inv. č. 100, *Obecní rozpočty na léta 1901–1944*, Obecní rozpočet na správní rok 1920.

¹⁰⁶ *Tamtéž*.

¹⁰⁷ SOkA UH, fond Místní školní rada Kunovice, kart. 1, inv. č. 2, *Protokolní kniha (1933–1938)*, protokol ze dne 6. března 1934, (dále jen *protokolní kniha MŠR (1933–1938)*).

¹⁰⁸ SOkA UH, sbírka Školní kroniky okresu UH, sign. XXIX.III.I, inv. č. 8700, *Školní kronika národní školy chlapecké Kunovice (1920–1952)*, s. 1. (dále jen *Školní kronika NŠ chlapecké Kunovice*)

¹⁰⁹ Není to tak, že dříve by dívky z Kunovic žádnou měšťanskou školu nemohly navštěvovat, jen musely chodit do té v Uh. Hradišti. Ale byla to spíše výjimka. Jejich počet se pohyboval v řádu jednotek žákyň, které docházely do měšťanské školy v Uh. Hradišti.

V roce 1935 vyšel zákon,¹¹⁰ který nechává zřizovat újezdni měšťanské školy. Do újezdu kunovické měšťanky byly přiřazeny obce Kunovice, Míkovice a Podolí, třebaže zástupci Míkovic žádali, aby byly Míkovice přiřazeny k Uh. Hradišti s argumentací dobrého vlakového spojení¹¹¹ Újezdni měšťanská škola smíšená tak fungovala od školního roku **1938/1939**. Později do újezdu Kunovic spadaly i Vésky a Podolí. Zároveň byla zřízena i *Újezdni školní rada Kunovice*, která se zabývala financováním školy. Peníze získávala od obcí újezdu a ze školného. Tím však nezaniká místní školní rada, jen se rady restrukturalizují, a to následujícím způsobem. Újezdni školní rada v Kunovicích se dělí na dva odbory: I. odbor – místní školní rada, která má na starost obě (chlapeckou i dívčí) školy obecné a II. odbor – újezdni školní rada, která se stará o újezdni školu měšťanskou smíšenou.

V roce 1936 byl při měšťanské škole zřízen učební kurz jako čtvrtá třída na náklady místní školní rady.¹¹² Tento nový kurz umožňoval lepší pracovní uplatnění, a tak jej přivítala nejen veřejnost, ale i místní podniky.

Zvláštním případem je také pomocná třída, která fungovala při dívčí obecné škole. Ta vznikla na základě zákona¹¹³ z roku 1929 v Kunovicích v roce 1936 jako smíšená třída, tedy pro chlapce i děvčata, přestože byla při dívčí škole obecné. Pomocné třídy fungovaly v meziválečném Československu jako třídy pro děti nízkou inteligencí, nikoliv pro ty s tělesným handicapem.¹¹⁴ Tato třída, později i samostatná

¹¹⁰ Zákon č. 233/1935 Sb., kterým se mění a doplňují zákony o zřizování a vydržování veřejných měšťanských škol, o docházce do nich a jejich správě.

¹¹¹ SOkA UH, fond Okresní školní výbor UH – venkov, kart. 9, inv. č. 96, Výpis z protokolu o schůzi okresního školního výboru v Uh. Hradišti ze dne 13. července 1936.

¹¹² *Školní kronika SŠ Kunovice I.* s. 174.

¹¹³ Zákon č. 86/1929 Sb., o pomocných školách (třídách).

¹¹⁴ KASPER, Tomáš – KASPEROVÁ, Dana – PÁNKOVÁ, Markéta: *"Národní" školství za první Československé republiky*. Praha 2018, s. 86.

zvláštní škola fungovala v lehkých obměnách až do roku 1967, kdy byla sloučena se Zvláštní školou v Uherském Hradišti.¹¹⁵

Třebaže tato škola není předmětem práce, alespoň stojí za zmínku, že přibližně od roku 1911 existovala v Kunovicích všeobecná živnostenská škola pokračovací, která byla uzavřena v roce 1934, kdy vzniklo v Uh. Hradišti učňovské školství.¹¹⁶

¹¹⁵ *Kunovice I*, s. 233

¹¹⁶ *Tamtéž*, s. 188.

6 Školy v Kunovicích v letech 1938–1947

Dne 24. září 1938 byla vzhledem k mobilizaci reagující na tehdejší politickou situaci čs. vojskem zabrána budova dívčí školy obecné, a to až do 8. října, kdy se mohlo obnovit vyučování na škole.¹¹⁷ S pokročením politické situace v březnu roku 1939 nastalo znovu zabránění škol – tentokrátě obou, z toho starou budovu zabralo říšské vojsko úplně a novou budovu měšťanky jen zčásti (některé třídy a tělocvičnu, kde byl proviant).¹¹⁸ Pravidelná výuka bylo obnovena 12. dubna 1939.¹¹⁹

Roku 1940/1941 byli zapečetěny dosavadní školní kroniky a nahrazeny novými. Od školního roku 1942/1943 vyšly asi nové pokyny pro vedení školních kronik, jelikož dřívější tematický styl vedení byl nahrazen stylem chronologickým po měsících, a to ve všech kronikách. Stejně se ale z kronik mnohé nedovídáme. Zápisy z válečných let se omezují hlavně na akce, kterých se děti či učitelé účastnily a kolik jakého sběru posbírali. Jen část, kterou zpětně psal František Fojta (pozdější ředitel obecné školy chlapecké) po obdržení dříve zapečetěné kroniky¹²⁰, respektovala dřívější styl a události popisovala z protiněmeckého pohledu na období.

Nemilou událostí listopadu roku 1940 bylo zatčení dvou místních učitelů přímo při vyučování gestapem – Františka Řičánka a Vladimíra Vítka.¹²¹ Tehdejší ředitel

¹¹⁷ Školní kronika NŠ dívčí II, s. 158.

¹¹⁸ SOkA UH, fond Okresní školní výbor UH – venkov, kart. 8, inv. č. 95, oznámení ředitele obecné školy chlapecké č. 70 o ubytování říšského vojska ve škole okresnímu školnímu výboru v Uh. Hradišti ze dne 16. března 1939.

¹¹⁹ *Tamtéž*, oznámení ředitele obecné školy chlapecké č. 96 o ubytování říšského vojska ve škole okresnímu školnímu výboru v Uh. Hradišti ze dne 13. dubna 1939.

¹²⁰ Pravděpodobně byly válečné roky dopsány ihned po obdržení kroniky, a ještě před koncem školního roku 1944/1945, který na zápisy plynule navazoval a byl i zkontrolován okresním školním inspektorem.

¹²¹ Oba byli učiteli na měšťanské škole. Zatčení byli pro odbojovou činnost, jelikož byli aktivními členy Obrany národa. Vítek byl velitelem 2. roty praporu dobrovolníků v Kunovicích a Řičánek jeho zástupcem. Podíleli se hlavně na výrobě a distribuci protinacistických letáků a převádění osob přes

školy František Hořínek na událost později vzpomíná v článku *Dva roky v Kunovicích: kantoři a inspektoři*.¹²²

K dalším změnám dochází roku **1941**. Jedná se o snahy přiblížit protektorátní školství tomu říšskému. Škola měšťanská byla přejmenována na školu *hlavní*. Zároveň byla školou výběrovou o čtyřech třídách, do které se postupovalo ze čtvrté třídy školy obecné.¹²³ V Kunovicích se tedy nic nemění, jelikož čtvrtá třída zde de facto fungovala už od roku 1936 – viz kapitola 5, takže se pouze při ní zřídily nové pobočky.

Pro válečná léta je typickým jevem na školách častý sběr starého papíru, železa a barevných kovů, kostí, gumy, hader, pecek, kaštanů či bylin a jinak tomu nebylo ani v Kunovicích. Protižidovská politika se nijak významněji Kunovic nedotkla, jelikož, jak bylo napsáno výše, Kunovice byly téměř čistě česká a katolická obec. Drobným problémem v Kunovicích, který se týkal školy a tehdejších germanizačních snah byla neochota místních řemeslníků vytvořit dvojjazyčný nápis na školu, který byl zhotoven až po zásahu vyšších orgánů.¹²⁴ V roce 1941 přišel zákaz výuky dějepisu na měšťanské

hranice se Slovenskem. Za to byli oba odsouzeni – Řičánek k 15 letům žaláře, Vítek k šesti. Ještě předtím však přišly výslechy na vyšetřovacích gestapa v Uh. Hradišti i Brně-Kounicových kolejích. Většinu trestu si odpýkali ve věznici Wohlau ve Slezsku. Řičánek však byl vysvobozen americkou armádou v pevnostní věznici v Landsbergu nad Lechem, kde poměrně ironicky pro něj sepsal Adolf Hitler svůj *Mein Kampf*. Oba se vrátili v červnu roku 1945, ale Vítek se posléze odstěhoval do Brna. Řičánek ještě krátce působil na měšťanských školách v Kunovicích a Uh. Hradišti, ovšem pro chatrné zdraví, které bylo důsledkem mučení a věznění, se musel často léčit. Byl jmenován okresní knihovnickým inspektorem, jenže v roce 1948 byl „pro jeho špatný poměr k lidové demokracii“ odvolán. Jeho zdravotní stav se neustále zhoršoval až roku 1959 na následky mučení umírá. Viz HOŘÍNEK, František: *Dva roky v Kunovicích: kantoři a inspektoři*. Zpravodaj města Uherské Hradiště, roč. 11, 1973, č. 3, s. 12–14.

Vývoj školství v Kunovicích, s. 11–12.

VICENÍKOVÁ Martina: *K historii protifašistického odboje na Uherskohradištsku*. Brno 2007. Bakalářská práce.

SOKA UH, fond Okresní národní výbor UH, kart. 1969, inv. č. 992, osobní a kádrové spisy učitelů a školských pracovníků – *František Řičánek*.

¹²² HOŘÍNEK, František: *Dva roky v Kunovicích: kantoři a inspektoři*. Zpravodaj města Uherské Hradiště, roč. 11, 1973, č. 3, s. 12–14.

¹²³ MORKES, František: *Československé školy v letech 2. světové války*. Praha 2005.

¹²⁴ SOKA UH, fond Místní školní rada Kunovice, archivní pomůcka – JAŠKOVÁ, Marie 1964.

škole. O rok později byla dokončena poslední „revize“ školních knihoven a přibližně tisíc kusů knih, obrazů a map bylo v Uh. Hradišti zničeno.¹²⁵

Už od září roku 1944 začalo být vyučování často přerušované, jak častými nálety¹²⁶ (hlavním cílem byla továrna Avia, která byla nedaleko měšťanské školy), tak zabráním budovy měšťanky vojskem v říjnu a znovu v listopadu, tentokrát Říšskou pracovní službou RAD.¹²⁷ Všechny školy byly tou dobou ve staré budově na křižovatce a vyučovalo se střídavě – po půldnech. Pravidelná výuky skončila vánočními prázdninami, jelikož po nich byla už i stará budova zabrána k dispozici německým a maďarským vojskům na ústupu.¹²⁸ Kunovice byly osvobozeny 27. dubna 1945¹²⁹ a třebaže obě školy byly poničeny, už 21. května byla pravidelná výuka obnovena.¹³⁰ Divoké stěhování škol, navíc často v deštivém počasí, spojené s obsazení budovy ustupující německou armádou a později i sovětskou armádou byli příčinou toho, že školní kroniky a třídní výkazy byly jedinými písemnostmi, které se ve fondech škol dochovaly.¹³¹

Ve školním roce 1943/1944 byla obecná škola chlapecká a rok později i obená dívčí rozšířeny na šestitřídní, ale tyto změny byly pouze krátkodobé.¹³² Od školního roku 1945/46 bylo organizace škol v Kunovicích vrácena do původního

¹²⁵ Školní kronika NŠ chlapecké II, s. 244.

¹²⁶ Plány protiletectvé ochrany se dochovaly a jsou uloženy zde: SOkA UH, fond Střední škola Kunovice, inv. č. 225, k. 19.

¹²⁷ SOkA UH, sbírka školní kroniky okresu UH, inv. č. 9400, sign. XXIX.III.II., školní kronika SŠ Kunovice (1941–1945), školní rok 1944/1945. (dále jen Školní kronika SŠ II.)

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Ve školní kronice SŠ je chybně uvedeno datum 28. 4. 1945.

¹³⁰ Školní kronika SŠ II, školní rok 1944/1945.

¹³¹ SOkA UH, fond Národní škola dívčí Kunovice, archivní pomůcka – BINKA, Svatopluk 1964.

¹³² SOkA UH, fond národní škola chlapecká Kunovice, inv. č. 239,240, k. 34, třídní výkazy za školní roky 1943/1944 a 1944/1945.

SOkA UH, fond národní škola dívčí Kunovice, inv. č. 226, k. 35, třídní výkaz za školní rok 1944/1945.

předválečného stavu. Měšťanská škola znovu navazovala na pátý ročník školy obecné, jenže v důsledku posunu (děti, které měly jít ze čtvrté třídy obecné školy na měšťanskou školu místo toho postoupily do páté třídy obecné školy) nebyla tento rok první třída školy měšťanské.¹³³

¹³³ *Kronika měšťanské školy, školní rok 1945/1946.*

7 Školy v Kunovicích v letech 1948–1993

Politické změny v Československu v únoru roku 1948 následují i změny ve školství. Vychází zákon¹³⁴ o jednotné škole.¹³⁵ Značnou roli v jeho prosazení hrál tehdejší ministr školství Zdeněk Nejedlý (proto někdy též nazýván jako „Nejedlého zákon“). Tento zákon mj. definuje pětileté školy národní a čtyřleté školy střední. Je tedy o rok prodloužena školní docházka (ne však na dlouho – viz dále), která byla od roku 1869 povinná osm let. Jedním z cílů zákona, jak lze vytušit z jeho názvu, bylo i mj. učinit školství pro obě pohlaví společné, jelikož dosavadním trendem bylo rozdělení škol na chlapecké a dívčí, ale zákon stále umožňoval, sice poměrně složitě, výjimky.¹³⁶

Kunovice byly právě jednou z výjimek, což bylo nejen díky velikosti obce, ale také dvěma školním budovám. Tento zákon tudíž nezasáhl organizaci škol nijak výrazněji (na rozdíl od většiny jiných škol), pouze byla obecná škola chlapecká přejmenována na *národní školu chlapeckou* a obdobně vznikl název *národní školy dívčí*. Újezdní měšťanská škola smíšená za to doznala značného zjednodušení názvu, tedy nově *střední škola*.

Nelze však tvrdit, že by školu nezasáhly žádné významnější změny, ty však byly převážně personální a z politických důvodů jako např. odvolání okresních

¹³⁴ Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství.

¹³⁵ Za heslo prvních let od tzv. Února 1948 v oblasti školství by se z pohledu KSČ dalo uvést *demokratizace školství*. Pod tímto heslem si však lze představit různé věci, proto je třeba také uvést, jak to bylo ze strany KSČ myšleno. Primárním cílem bylo vytvořit jednotnou školskou soustavu, která bude podřízena státu. Tato jednotná soustava měla narovnat rozdíly mezi vzděláním lidí z venkova a měst apod. Tedy o jakýsi „proces sbližování tříd a sociálních skupin.“

Viz – HOLDA, Dalibor: *Čtyřicet let společenského rozvoje mládeže*. Sociologický Časopis. 21, 1985, 5, s. 457.

¹³⁶ Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství. Část šestá. § 63.

školních inspektorů *Rudolfa Poláška* a *Alexandra Havaše*.¹³⁷ Spíše se tato událost pojí s koncem okresních školních inspektorátů jako instituce, kterou nahradily školské odbory při okresních národních výborech.¹³⁸ Polášek měl být obviněn ze „smýšlení učitelstva okresu (sic!),“¹³⁹ ale bohužel se nám nedochovaly osobní ani kádrové spisy k jeho osobě po roce 1945, takže těžko říci, kde je pravda. Pochybnosti jsou však na místě, jelikož sdělení v kronice evokuje pocit, že by snad oba inspektoři byli „politicky nespolehlivý,“ což lze minimálně v případě Havaše zpochybnit. Z jeho kádrových spisů vyplývá, že ihned po skončení práce inspektora nastoupil na pozici rozpočtáře a personalisty školského odboru okresního národního výboru v Uh. Hradišti, že byl vždy kladně hodnocen jako spolehlivý člověk a že roku 1954 z odboru odchází na vlastní žádost zpět do školství.¹⁴⁰ Oba bývalí inspektoři se následně stávají řediteli školy v Kunovicích – R. Polášek krátce v roce 1948 a A. Havaš v letech 1954–1959.

Ze stejných důvodů jako výše zmínění inspektoři byl odvolán také dosavadní ředitel školy *Jindřich Hudec* (ředitelem od r. 1943).¹⁴¹ Mimochodem, časté střídání ředitelů je jakýmsi neblahým znakem těchto let. Jen mezi lety 1947 a 1952 se postupně vystřídal na měšťanské/střední škole pět ředitelů (Hudec, Polášek, Pérek, Šavara, Nakládal).¹⁴²

Dalším člověkem, který byl spojen s kunovickými školami a ovlivněn politickou změnou byl katolický katecheta *František Bartys* (na škole katechetou od

¹³⁷ *Kronika měšťanské školy*. Školní rok 1947/1948.

Teda alespoň tak je to podáno ve školní kronice, nicméně

¹³⁸ RÝDL, Karel: *K vývoji správy a řízení školství v českých zemích I. (1774–1989)*. Pardubice 2010. s. 34–35.

¹³⁹ *Kronika měšťanské školy*. Školní rok 1947/1948.

¹⁴⁰ SOkA UH, fond Okresní národní výbor UH, kart. 1933, inv. č. 992, osobní a kádrové spisy učitelů a školských pracovníků – *Alexandr Havaš*.

¹⁴¹ *Kronika měšťanské školy*. Školní rok 1947/1948.

¹⁴² Srovnej – kapitola 4.

roku 1946).¹⁴³ Ten byl jedním z kněží, kteří přes nevoli tehdejšího režimu přečetli v roce 1949 *Hlas biskupů a ordinářů věřícím v hodíně velké zkoušky* – pastýřský list, který reaguje na *Katolickou akci*.¹⁴⁴ V návaznosti na tuto událost byl opakovaně předvolán k výslechu v nechvalně proslulé¹⁴⁵ vyšetřovně StB v Uherském Hradišti.¹⁴⁶ Z posledního výslechu se však vrací velmi rozrušen a v noci umírá.¹⁴⁷

Ke sloučení chlapecké a dívčí školy národní pod jedno ředitelství dochází od 1. září 1950 a ředitelem se stává dosavadní ředitel národní školy chlapecké František Fojta.¹⁴⁸ Institucionálně se ovšem stále jedná o dvě samostatné školy. Další školní rok (1951/1952) už jsou jednotlivé třídy smíšené – tedy jsou v nich chlapci i dívky, a tak konečně dochází po několikaletých peripetích 1. ledna 1952 ke vzniku *národní školy smíšené*.¹⁴⁹

Národní škola smíšená však neměla dlouhého trvání díky novému zákonu¹⁵⁰ z roku 1953, který bývá někdy označován jako „sovětizační.“¹⁵¹ Jedním z důvodů

¹⁴³ *Kronika měšťanské školy. Školní rok 1946/1947.*

¹⁴⁴ ŠILER, Jaroslav: *Kněží z kunovické farnosti od pol. 19. století*. Brno 2014. Diplomová práce. s. 47.

¹⁴⁵ VAŠKO, Václav: *Neumlčená II*. Praha 1990. s. 55.

ČOUPEK, Jiří a kol.: *Uherské Hradiště*. Uherské Hradiště 2007. s. 300.

¹⁴⁶ ŠILER, Jaroslav: *Kněží z kunovické farnosti od pol. 19. století*. Brno 2014. Diplomová práce. s. 47.

¹⁴⁷ *Tamtéž*.

¹⁴⁸ SOkA UH, fond Místní národní výbor Kunovice, kart. 39, inv. č. 169, kronika, sv. 2, s. 323.

¹⁴⁹ *Tamtéž*, s. 327.

¹⁵⁰ Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů.

¹⁵¹ Horák, Záboj: *Církev a české školství*. Praha 2011. s. 147.

Po IX. sjezdu KSČ roku 1949 se jako čtyři nové pilíře školské politiky vytyčily: 1) rozšíření vzdělání nejširších vrstev obyvatelstva a odstranění rozdílů mezi městem a venkovem; 2) sjednocení školní výchovy v socialistickém duchu ideologie marxismu-leninismu, který se stal jedinou oficiální státní ideologií; 3) výchova vlastní dělnické inteligence; 4) podřízení všech výchovných zařízení a stupňů škol zájmům hospodářské a politicko-ideologické sféry. V návaznosti na to byly vydány v roce 1951 nové učebnice. Jedna z věcí, která byla předchozím verzím učebnic vyčítána byla „kompromisnost v otázkách světového názoru.“ Vydání nových učebnic lze považovat za jeden z postupných kroků k upevnění si vlivu ve školství, který vyvrcholil školskou reformou v roce 1953.

Ve svém projevu na IX. sjezdu KSČ se mj. Klement Gottwald zmínil o tom, že: „...musíme naši novou generaci vychovávat v duchu nejpokrokovějšího světového názoru, v duchu dialektického a historického materialismu, v duchu marxismu a leninismu...“ V souvislosti se školstvím se často v různých obměnách setkáváme s pojmem vědecký světový názor, který je jednou z ústředních myšlenek výchovy v tehdejším školství. Pojem světový názor je vlastně určitý pohled na svět, někdy brán jako synonymum

nového zákona byla potřeba kvalifikovaných (středoškolsky) dělníků, hlavně pro těžký průmysl.¹⁵² Došlo tedy ke zkrácení doby potřebné k vystudování střední školy (v moderním slova smyslu – např. střední průmyslové školy) – z doposud třinácti let (5 let národní + 4 roky střední + 4 roky odborné či vyšší střední) na jedenáct let (8 let střední + 3 roky odborné či vyšší všeobecné).¹⁵³

V Kunovicích tedy v roce 1953 dochází ke spojení národní školy smíšené a střední školy a vzniká tak *osmiletá střední škola v Uh. Hradišti–Kunovicích*.¹⁵⁴ Vyučovalo se na obou budovách. Zpravidla byly nižší ročníky (I. stupeň = 1.–5. ročník) ve staré budově a vyšší ročníky (II. stupeň = 6.–8. ročník) v budově nové.¹⁵⁵ Toto nepsané pravidlo víceméně fungovalo až do roku 1993.

Školní docházka byla tedy na škole nově osmiletá, tudíž ve školním roce 1952/1953¹⁵⁶ končili školu dva ročníky, což mělo podle školní kroniky za následek problém s nalezením uplatnění pro absolventy.¹⁵⁷

víry, ale tohle slovo nechtěla KSČ v tomto kontextu používat. Světonázorem vědeckým měl být tedy ateismus. Tento ateismus vychází z marxisticko-leninistické ideologie, která v tomto případě přejímá pohled na náboženství od Karla Marxe, který pod vlivem slavného filozofa řadí mezi tzv. mladohegelovce, známé svým kritickým přístupem k náboženství. Nejznámější Marxovu kritickou pasáží je: „*Náboženská bída je jednak výrazem skutečné bídě, jednak protestem proti skutečné bídě. Náboženství je povzdech utlačeného tvora, cit bezcitného světa, duch bezduchých poměrů. Je to opium lidu.*“

Viz Marx, Karl: *Úvod ke kritice Hegelovy filosofie práva*. Deutsch-Französische Jahrbücher 1844. Dostupné z: [<https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1843/121843.htm>], cit. [17.8.2019].

RÝDL, Karel: *K vývoji správy a řízení školství v českých zemích I. (1774–1989)*. Pardubice 2010. s. 35.

SOMR, Miroslav a kol.: *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha 1987. s. 305,306.

Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon).

Protokol IX. řádného sjezdu Komunistické strany Československa. Praha 1949.

¹⁵² RÝDL, Karel: *K vývoji správy a řízení školství v českých zemích I. (1774–1989)*. Pardubice 2010. s. 37.

¹⁵³ *Tamtéž*.

¹⁵⁴ Nezapomínejme, že od roku 1949 jsou Kunovice součástí Uh. Hradiště. Více viz kapitola 3.

¹⁵⁵ *Kronika měšťanské školy*. Školní rok 1953/1954.

¹⁵⁶ Zákon č. 31/1953 Sb. nabýval účinnosti dnem vyhlášení, takže platil už od dubna roku 1953 a vztahoval se tak už na konec školního roku 1952/1953, takže školu opouštěli žáci VIII. i IX. tříd.

¹⁵⁷ *Kronika měšťanské školy*. Školní rok 1952/1953.

Z kroniky se dovídáme, že se v průběhu let 1953–1989 řešilo, kolik dětí navštěvuje hodiny náboženství. Zjevně nevítaný jev, proti kterému se vystupovalo za pomoci ateistické propagandy, nepokrytě popsané v kronice, která se sestávala jak z agitací ve škole i mimo ni, tak ze soukromých pohovorů s rodiči. Jak bylo zmíněno v kapitole 3, obyvatelé Kunovic byly silně věřící lidé, a tak není divu, že je (respektive SRPŠ) rozčílilo sejmutí náboženských symbolů z učeben v roce 1953.¹⁵⁸

Poválečné období je také charakterizováno zřizováním institucí souvisejících s chodem školy. Mateřská škola byla zřízena roku 1949.¹⁵⁹ Zpočátku měla dvě oddělení a sídlila v domku, který byl dříve obydlím ředitele měšťanské školy – vilka u nové budovy na západní straně školního pozemku. Později byla zbudována samostatná budova mimo areál školy a v roce 1966 se sem mateřská škola přesunula.¹⁶⁰ Zde sídlí mateřská škola až do současnosti.

Školní družina fungovala při národních školách už od dubna roku 1951, prozatím s jedním oddělením na staré budově.¹⁶¹ Školní jídelna byla při škole zřízena roku 1954 v nové budově a v souvislosti s tím byla i školní družina přesunuta na tuto budovu.¹⁶² Obě instituce se později byly od poloviny šedesátých let umístěny v budově bývalého obecního hostince (v těsné blízkosti staré školní budovy) až do

¹⁵⁸ *Kronika měšťanské školy*. Školní rok 1953/1954.

¹⁵⁹ SOkA UH, fond Okresní národní výbor UH, kart. 8, inv. č. 95, oznámení školského referátu při ONV UH o zřízení mateřské školy č. 314/1-18/10-1949-IV/2.

¹⁶⁰ Základní škola, Kunovice, Červená cesta: 1913-2013. Almanach ke 100. výročí školy. Kunovice 2013, s. 28.

¹⁶¹ SOkA UH, fond Místní národní výbor Kunovice, kart. 39, inv. č. 169, kronika, sv. 2, s. 325.

¹⁶² *Kronika měšťanské školy*. Školní rok 1954/1955.

roku 1983, kdy byla hotova přístavba budovy pro jídelnu a školní družinu při nové škole.¹⁶³ Tam obě instituce (pro I. ZŠ Červená cesta) sídlí dodnes.

V souvislosti s „vítězstvím socialismu v naší zemi“ podstoupilo školství další legislativní změnu,¹⁶⁴ kterou v roce 1960 vzniká v Kunovicích *základní devítiletá škola*. Nutno poznamenat, že přidáním dalšího ročníku se už v Kunovicích jednalo o poměrně velkou školu – průměrně ji navštěvovalo okolo tisíce dětí a počet tříd včetně poboček se pohyboval okolo 28, škola byla také rozprostřena v několika budovách, různě umístěných v obci.

Ve školním roce 1968/1969 byly školní budovy poškozeny hned dvakrát. V prvním případě se jednalo o vichřici *Olgu*, která poškodila zejména střechy a okna a události srpna roku 1968, kdy byla střelbou poškozena stará školní budova.¹⁶⁵

Přístavbou na nové budově v roce 1970 byly získány nové prostory – cvičná kuchyně, dvoje učebny pro dílny, jedna učebna, sociální zařízení a sprchy se šatnou.¹⁶⁶ Právě na tuto přístavbu navazovala výše zmíněná přístavba školní družiny a jídelny.

Novým zákonem¹⁶⁷ se mění stav školství v roce 1978, který připouští dvojí druh základních škol – základní školu (s osmi ročníky) a základní devítiletou školu. V Kunovicích se nic nemění a dále funguje *základní devítiletá škola*, jejíž devátou třídu

¹⁶³ Základní škola, Kunovice, Červená cesta: 1913-2013. Almanach ke 100. výročí školy. Kunovice 2013, s. 39.

¹⁶⁴ Zákon č. 186/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělání.

¹⁶⁵ *Kronika měšťanské školy*. Školní rok 1968/1969.

¹⁶⁶ *Tamtéž*, školní rok 1970/1971.

Základní škola, Kunovice, Červená cesta: 1913-2013. Almanach ke 100. výročí školy. Kunovice 2013, s. 28.

¹⁶⁷ Zákon č. 63/1978 Sb., o opatřeních v soustavě základních a středních škol.

nově navíc navštěvují žáci z Ostrožské Lhoty, Ostrožské Nové Vsi, Uh. Ostrohu a Dolního Němčí.¹⁶⁸

Nový zákon¹⁶⁹ v roce 1984 už žádné rozdělení základních škol nedovoloval. Vzniká tedy *základní škola*, kterou tvoří 8 postupných ročníků, z nichž 1.–4. tvoří I. stupeň školy a 5.–8. tvoří II. stupeň. Tento stav však vydrží pouze šest let, než je v roce 1990 upraven novým zákonem,¹⁷⁰ který znovu definuje *základní školy* jako devítileté.¹⁷¹

Na konci osmdesátých let se začala v Kunovicích stavět nová šestnáctitřídní školní budova¹⁷², která byla 7. září 1993 slavnostně otevřena.¹⁷³ Vznikají dvě samostatné základní školy – I. ZŠ Červená cesta a II. ZŠ U Pálenice. I. ZŠ sídlí v budově bývalé měšťanské školy a stará budova na křižovatce slouží soukromé střední škole – viz příloha č. 1.

¹⁶⁸ *Kronika měšťanské školy*. Školní rok 1982/1983.

¹⁶⁹ Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol.

¹⁷⁰ Zákon č. 171/1990 Sb., o soustavě základních a středních škol.

¹⁷¹ Devátý ročník školy byla nepovinný a bylo umožněno žáků odcházet na střední školy z osmé třídy. Viz MORKES, František: *Devětkrát o českém školství*. Praha 2004, s. 7.

¹⁷² Na počátku 90. let byla budova rozestavěn, jenže přešla do majetku obce a nebylo vůbec jisté, jak celý projekt dopadne. Obec, která si na dostavbu musela vzít patnáctimilionový úvěr a další dvoumilionový na školní vybavení, však projekt úspěšně dotáhla ke konci ku spokojenosti místních obyvatel.

Viz *Kunovice I*, s. 244.

¹⁷³ *Tamtéž*.

8 Závěr

Počátek soustavného a institucionalizovaného vzdělávání mládeže lze v Kunovicích hledat v roce 1775, kdy zde byla zřízena škola triviální, v jejímž čele stanul Jan Hrudný. Tou dobou sloužila k vyučování dřevěná budova u fary, která však byla později ve velmi neutěšeném stavu, a tak byla roku 1810 zbudována nová dvoutřídní školní budova v centru obce. Nejen následkem živelných pohrom, ale i nedostatku místa, byla roku 1844 školní budova opravena a rozšířena na trojtřídní.

Vydáním tzv. Hasnerova zákona roku 1869 se mění škola triviální ve školu obecnou. Školní budova ovšem začala znovu nevyhovovat kapacitně, ani technicky. Byla tedy zbourána a začalo se se stavbou budovy nové. Roku 1887 došlo ke slavnostnímu otevření nové šestitřídní školní budovy, která stála na stejném místě jako budova předešlá. Díky značnému příbytku obyvatelstva v Kunovicích, a tím i dětí školou povinných, bylo třeba znovu řešit nedostatečnou kapacitu školy přístavbou v roce 1902, čímž byly získány další čtyři učebny.

Na přelomu 19. a 20. století můžeme sledovat trend rozdělování dětí ve třídách podle pohlaví, což reflektuje i od roku 1906 nový název školy – obecná škola chlapecká a dívčí. V roce 1907 umírá ředitel Fabian Kucian, a tím končí období „velkých“ ředitelů školy – Jan Hrudný, Vincenc Anderschöck a Fabian Kucian, kteří dohromady strávili na kunovické škole dlouhých 133 let.

Událostí z roku 1909 vstupuje kunovické školství do nové epochy tím, že je zde zřízena měšťanská škola. Zároveň byla škola obecná rozdělena na chlapeckou a dívčí. Chlapecká obecná škola pak spolu s nově vytvořenou měšťankou tvořila měšťanskou

a obecnou školu chlapeckou. Měšťanská škola byla tedy zatím pouze pro chlapce. Zřízení měšťanské školy však bylo podmíněno postavením nové budovy. K jejímu slavnostnímu otevření přišlo v roce 1913. Na novou budovu se přesunula měšťanská (trojtřídní) a obecná (pětitřídní) škola chlapecká, kdežto obecná (šestitřídní) škola dívčí zůstala na původní staré budově.

Výstavba nové školy prakticky vyřešila problém nedostatečných kapacit, jenže ne na dlouho. V důsledku první světové války byla stará školní budova zabrána pro uprchlíky z Haliče a dívčí škola obecná přesunuta na novou budovu. Kapacitní nedostatky, kdy se znovu všechny školy tísnily v jediné budově, mírnila slabá školní docházka i střídavé vyučování na školách během válečných let.

Velkých změn doznalo kunovické školství v roce 1921. Jednak se konečně mohla dívčí škola obecná přestěhovat zpět na starou budovu, která byla po válce v neobyvatelném stavu a musela se opravit, ale také celková organizace škol byla změněna následovně. Měšťanská škola byla nové smíšená, takže ji navštěvovali chlapci i dívky, kteří sem postoupili z obecné školy chlapecké a obecné školy dívčí, které byli obě o pěti třídách. Obecná škola chlapecká nadále sdílela novou školní budovu s měšťanskou školou smíšenou, již však jako samostatná instituce. V roce 1938 se měšťanská škola smíšená stala školou újezdní, jejíž obvod tvořily zprvu obce Kunovice, Míkovice a Podolí (později i Vésky a Popovice).

Po první světové válce víceméně odpadá problém kapacitní, zato se ještě stupňuje problém finanční. Ten byl spojen spjat s příbyvší hospodářskou krizí, která ještě prohloubila finanční potíže obce, na jejíchž bedrech byla největší část školních

nákladů. Ta se zadlužila už stavbou nové školy a po válce bylo navíc potřeba opravit i budovu starou a zakoupit nové vybavení školy.

V roce 1941 se zase stává školou výběrovou a je přejmenována na školu hlavní. Během druhé světové války jsou pocítit represe ze strany německé říše vůči školám i učitelům a děti jsou nuceny sbírat staré železo, hadry apod. Ke konci roku 1944 se vyučovalo nepravidelně a po vánočních prázdninách už vůbec, a to kvůli zabránění obou budov škol říšskou armádou. Po osvobození obce na konci dubna 1945 byly školy poměrně rychle opraveny a od 21. května se mohlo znovu pravidelně vyučovat.

V reakci na nový školský zákon v roce 1948 jsou školy obecné přejmenovány na národní a měšťanská na školu střední. Systém škol zůstává v Kunovicích nezměněn – tedy čtyřtřídní střední škola s pětitřídní školou národní chlapeckou na nové budově a národní škola dívčí na budově staré, taktéž o pěti třídách.

Počátkem padesátých let jsme svědky postupného slučování obou národních škol až v roce 1952 vzniká národní škola smíšená. Ta však nemá dlouhého trvání, jelikož po reformě v roce 1953 vzniká v Kunovicích jediná škola – osmiletá střední škola, která využívá obě dosavadní školní budovy tím způsobem, že nižší ročníky navštěvují starou budovu a vyšší budovu novou.

Přelom 40. a 50. let je také spojen s postupným zřizováním institucí souvisejících s chodem školy – mateřskou školou (1949), školní družinou (1951) a školní jídelnou (1954). Tyto instituce jsou spjaty s postupnými dostavbami na nové budově v letech 1970 a 1983.

Přibližně dnešní podobu získala kunovická škola v roce 1960, když vznikla základní devítiletá škola. Osmiletou byla škola znovu v letech 1984–1990. Kompletní dnešní podobu získalo kunovické školství v roce 1993, když byla postavena nová školní budova, díky které vznikla druhá základní škola. Nový stav byl tedy takový, že I. ZŠ Červená cesta sídlila v budově bývalé měšťanky (až doteď označována jako nová budova), II. ZŠ U Pálenice sídlila v nově postavené budově a školní budova na křižovatce (stará budova) byla pronajata soukromé střední škole.

Přes všechny překážky, kterým kunovické školy v průběhu času čelily, tak je pokrok značný. Každá doba měla své problémy, ale školy si dovedli v souhře s obcí vždy obstojně poradit a najít kompromis ve prospěch obyvatel obce.

Třebaže kunovické školství nebylo polem zcela neprobádaným, zcela jistě nebylo touto prací vyčerpáno. Za bližší prozkoumání by určitě stálo období konce čtyřicátých a počátku padesátých let. Zejména co se týče personálních obměn, ale také například nové formy výuky, jak po formální, tak po obsahové stránce.

9 Seznam použitých zdrojů

9.1 Prameny

9.1.1 Prameny archivní

Archiv ZŠ Červená cesta, Kronika měšťanské školy (1940–1986).

Archiv ZŠ Červená cesta, *Vývoj školství v Kunovicích*. Nepublikovaný rukopis.

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Uherské Hradiště:

- fond Archiv městečka Kunovice.
- fond Místní národní výbor Kunovice.
- fond Místní školní rada Kunovice.
- fond Národní škola dívčí Kunovice.
- fond Národní škola chlapecká Kunovice.
- fond Okresní národní výbor Uherské Hradiště.
- fond Okresní školní výbor Uherské Hradiště – město.
- fond Okresní školní výbor Uherské Hradiště – venkov.
- fond Střední škola Kunovice.
- sbírka Školní kroniky okresu Uherské Hradiště.

9.1.2 Prameny tištěné

HOŘÍNEK, František: *Dva roky v Kunovicích: kantoři a inspektoři*. Zpravodaj města Uherské Hradiště, roč. 11, 1973, č. 3, s. 12–14.

Ku slavnosti svěcení školy v Kunovicích. Moravská Slovač, č. 69, 31.8. 1887.

MARX, Karl: *Úvod ke kritice Hegelovy filosofie práva.* Deutsch-Französische Jahrbücher 1844.

Dostupné z: <https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1843/121843.htm>

[Cit. 17.8.2019].

Moravská Slovač, 1887.

Protokol IX. řádného sjezdu Komunistické strany Československa. Praha 1949.

Slovácké noviny, 1913.

Zákon č. 62/1869 ř. z., o pravidlech vyučování na školách obecných.

Zákon č. 226/1922 Sb., jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských (tzv. Malý školský zákon).

Zákon č. 86/1929 Sb., o pomocných školách (třídách).

Zákon č. 233/1935 Sb., kterým se mění a doplňují zákony o zřizování a vydržování veřejných měšťanských škol, o docházce do nich a jejich správě.

Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství.

Zákon č. 186/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělání.

Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů.

Zákon č. 63/1978 Sb., o opatřeních v soustavě základních a středních škol.

Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol.

Zákon č. 171/1990 Sb., o soustavě základních a středních škol.

9.1 Literatura

BARTOŠ, Josef – SCHULZ, Jindřich – TRAPL, Miloš: *Regionální dějiny: Pojetí, poslání, metodika*. Olomouc 2004.

BARTOŠ, Josef a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Svazek VIII, Okresy: Uherské Hradiště, Uherský Brod, Hodonín, Kyjov*. Ostrava 1982.

Český statistický úřad: *Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2019*. Praha 2019.
<https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-za0wri436p> [cit. 30. 6. 2019]

ČOUPEK, Jiří a kol.: *Kunovice v proměnách času*. Břeclav 1996.

ČOUPEK, Jiří a kol.: *Uherské Hradiště*. Uherské Hradiště 2007.

DEML, Jiří: *Jan Hrubý*. Kunovice 2016.

DOLEŽÁLEK, Jiří: *Slovácko: region s identitou, samospráva bez identity*. Středoevropské politické studie. 8, 2006, č. 2–3, s. 225–247.

DRTINA, František – FRIEDBERG-MÍROHORSKÝ, Emanuel Salomon: *Škola*. In: Ottův slovník naučný. Díl 24., Praha 1906, s. 640–648.

FOJTA, František: *Kunovské školy dříve a nyní*. Kunovice 1954.

Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 II. díl. ČSÚ. Praha 2006.

HOLDA, Dalibor: *Čtyřicet let společenského rozvoje mládeže*. Sociologický Časopis. 21, 1985, 5, s. 452–469.

HORÁK, Záboj: *Círky a české školství*. Praha 2011.

KASPER, Tomáš – KASPEROVÁ, Dana – PÁNKOVÁ, Markéta: "Národní" školství za první Československé republiky. Praha 2018.

KOPÁČ, Jaroslav: *Dějiny české školy a pedagogiky v letech 1867-1914*. Brno 1968.

KOPÁČ, Jaroslav: *Dějiny školství a pedagogiky v Československu (Díl I.)*. Brno 1971.

KRÁLÍKOVÁ, Marie, Josef NEČESANÝ – Václav SPĚVÁČEK: *Nástin vývoje všeobecného vzdělání v Českých zemích*. Praha 1977.

MITÁČEK, Jiří a kol.: *Kunovice* (2 svazky). Kunovice 2018.

MORKES, František: *Československé školy v letech 2. světové války*. Praha 2005.

MORKES, František: *Devětkrát o českém školství*. Praha 2004.

MORKES, František: *Učitelé a školy v proměnách času*. Plzeň 1999.

MZA, SOkA UH, *archivní pomůcka k fondu Místní školní rada Kunovice* – JAŠKOVÁ, Marie 1964.

MZA, SOkA UH, *archivní pomůcka k fondu Národní škola dívčí Kunovice* – BINKA, Svatopluk 1964.

PAVELČÍK, Jiří: *Kunovice v proměnách času* (recenze). *Vlastivědný věstník moravský*, 49, 1997, s. 228-229.

Práce na protipovodňových opatřeních podél řeky Olšavy zahájeny. Dostupné z <http://www.mesto-kunovice.cz/prace-na-protipovodnovych-opatrenich-podel-reky-olsavy-zahajeny/> [Cit. 7.7. 2019]

RIEDL, Miroslav: *Námezdní práce školních dětí na Moravě v 19. a počátkem 20. století*. *Vlastivědný věstník moravský*, roč. 19, 1967, č. 1, s. 85-91.

RIEDL, Miroslav: *První české učitelské spolky na Moravě*. Vlastivědný věstník moravský, roč. 19, 1967, č. 2, s. 235–238.

RIEDL, Miroslav: *Školské reformy a stav obecného školství na Moravě koncem 18. a začátkem 19. století, zvláště v tehdejší kraji hradištském*. Sborník prací Pedagogického institutu v Gottwaldově 4, 1965, s. 115–159.

RÝDL, Karel: *K vývoji správy a řízení školství v českých zemích I. (1774–1989)*. Pardubice 2010.

SOMR, Miroslav a kol.: *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha 1987.

STRAŠÁKOVÁ, Olga: „Kunovice učí“ – motto letošního roku. Dostupné z <http://www.mesto-kunovice.cz/kunovice-uci-motto-letosniho-roku/> [Cit. 28.10. 2018]

ŠILER, Jaroslav: *Kněží z kunovické farnosti od pol. 19. století*. Brno 2014. Diplomová práce.

ŠIMÁNĚ, Michal – ZOUNEK, Jiří: *Úvod do studia dějin pedagogiky a školství: Kapitoly z metodologie historicko-pedagogického výzkumu*. Brno 2014.

ŠIMEK, Jan: *Historie školních budov*. Praha 2016.

ŠIŠÁKOVÁ, Ludmila: *Katalogizace školních kronik okresu Uherské Hradiště 1811-2003*. Olomouc 2014. Bakalářská práce.

TOMAŠTÍK, Jan: *Z historických školních kronik*. Kunovjan, 2010, č. 8, s. 16, č. 9, s. 16–17.

VÁŠKO, Václav: *Neumlčená II*. Praha 1990.

VÁŠKOVÝCH, Miroslav – MENOŠKOVÁ, Dana: *Doklady archeologického osídlení středního Pomoraví. Soupis nalezišť z katastrů obcí Babice, Huštěnovice, Jarošov, Kněžpole, Kostelany*

nad Moravou, Kunovice, Mařatice, Míkovice, Nedakonice, Ostrožská Nová Ves, Polešovice, Svytlá, Topolná, Uherský Ostroh, Věsky. Slovácko, 46, 2004, s. 115–118.

VÁŠKOVÝCH, Miroslav – MENOŠKOVÁ, Dana: *Zjišťovací výzkum v kostele sv. Petra a Pavla v Kunovicích. Slovácko, 46, 2004, s. 193–197.*

VICENÍKOVÁ, Martina: *K historii protifašistického odboje na Uherskohradištsku. Brno 2007.*

Bakalářská práce.

VLACH, Jaroslav – KUBÍČEK, Jaromír – ŠTARHA, Ivan: *Bibliografie okresu Uherské Hradiště. Brno 1982.*

WURMOVÁ, Milada: *Obecné školství v Hradištském kraji v 1. pol. 19. století. Slovácko, roč. 4-5, 1962, č. 6, s. 24-28.*

WURMOVÁ, Milada: *Obecné školy v Hradištském kraji v roce 1791. Slovácko, roč. 6, 1960, č. 6, s. 19-24.*

Základní škola, Kunovice, Červená cesta: 1913-2013. Almanach ke 100. výročí školy. Kunovice 2013.

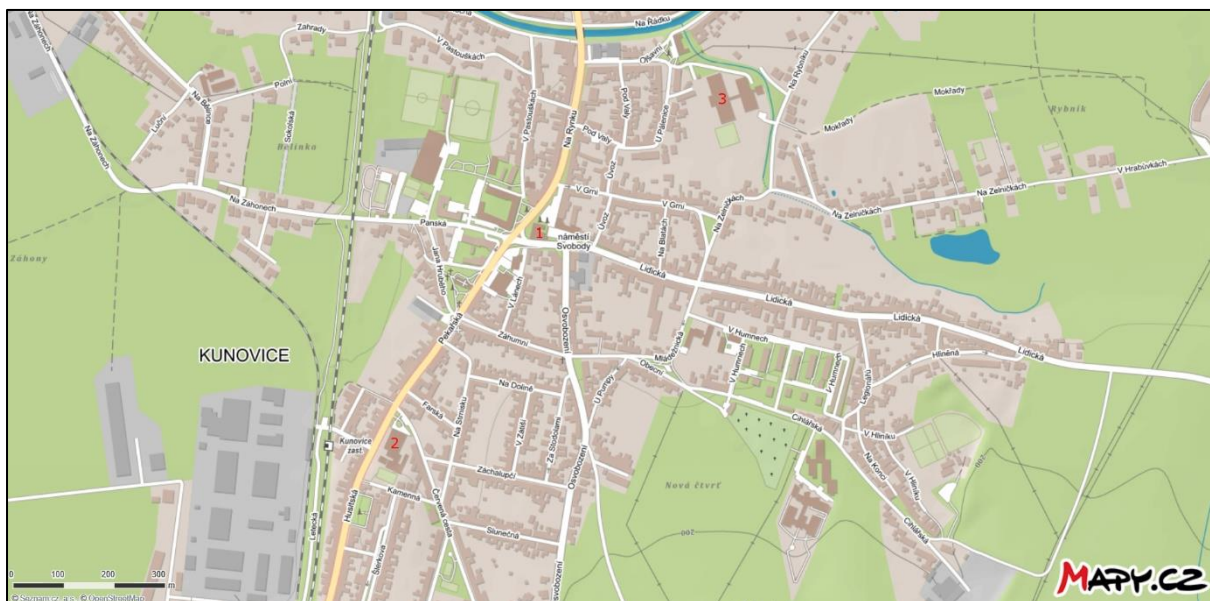
10 Résumé

This thesis describes history of elementary schools in Kunovice from 1909, when there was established townsman's school, which newly provided lower secondary education and followed common school, to 1993, when was built a new building, which caused, that there was established second elementary school in Kunovice. This work follows steps of every elementary school as an institution, that existed during that time. We can see the impact of new laws, that caused reorganizations of schools, of new directors, that has their own vision of schools, of municipal council, which was the main sponsor of schools and at least, but not at last, teachers and students, who are organic element, that makes, that school is the house of wisdom.

11 Seznam příloh

Příloha č. 1 Výřez mapy Kunovic s vyznačením školních budov	I
Příloha č. 2 Stará školní budova (v levé části obrázku) u křižovatky	II
Příloha č. 3 Nová budova měšťanské školy	III
Příloha č. 4 Budova I. ZŠ Kunovice Červená cesta (okolo 2005).....	IV
Příloha č. 5 Budova II. ZŠ Kunovice U Pálenice	V

12 Přílohy

Příloha č. 1 Výřez mapy Kunovic s vyznačením školních budov

Zdroj: Mapy.cz – podkladová mapa

1 – „Stará budova,“ budova dívčí školy, na křižovatce a v současnosti budova soukromé školy.

2 – „Nová budova,“ budova měšťanky a v současnosti budova I. ZŠ Kunovice Červená cesta.

3 – Budova II. ZŠ Kunovice U pálenice.

Příloha č. 2 Stará školní budova (v levé části obrázku) u křižovatky

Zdroj: Slovácké muzeum Uherské Hradiště Dostupné z

https://slovacky.denik.cz/zpravy_region/jak-jsme-zili-v-ceskoslovensku-tentokrat-z-kunovic-30180302.html [cit. 18.8.2019]

Příloha č. 3 Nová budova měšťanské školy

Zdroj: SOkA UH, fond Okresní národní výbor UH, inv. č. 1018, k. 1997, *přehled o vývoji úplných základních devítiletých škol: Kunovice a Vlčnov*, matrika NŠ chlapecké Kunovice.

Příloha č. 4 Budova I. ZŠ Kunovice Červená cesta (okolo 2005)

Zdroj: Webové stránky ZŠ Červená cesta. Dostupné z

<http://www.zskunovice.cz/historie-skoly> [cit. 18.8.2019]

Příloha č. 5 Budova II. ZŠ Kunovice U Pálenice

Zdroj: firmy.cz. Dostupné z <https://www.firmy.cz/detail/357897-zs-kunovice-u-palenice-kunovice.html> [cit. 18.8.2019]